

זְכָרְנוֹת חֲרוֹנִיקָה

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣ

ΤΟΜΟΣ Η^η • ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 140 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1995 • ΚΙΣΛΕΒ - ΤΕΒΕΤ 5756

ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ

'Ενα παμπάλαιο ανθρώπινο σαράκι

Του κ. ΜΑΡΙΟΥ ΠΛΩΡΙΤΗ

MΟΙΑΖΕΙ παράδοξο - αλλά δεν είναι - που η λέξη «φανατισμός» έχει αφετηρία της ένα ιερό, ένα τέμενος. Της αρχαίας Ρώμης, ειδικά. Και δεν είναι τυχαίο που ο ναός εκείνος ήταν αφιερωμένος στη Bellona, τη θεά του πολέμου (bellum). Οι πιστοί της αιματόχαρης θεάς, κυριεύονταν, κάθε τόσο, από «ένθεη μανία», από ενθουσιαστικό παραλήρημα, τόσο που τρυπούσαν τα χέρια τους με μαχαίρια, έκοβαν κομμάτια απ' τις σάρκες τους κι έχυναν το αίμα τους στο βωμό της. Και καθώς, στα λατινικά, το ιερό, ο ναός λέγεται «fanum», ονομάστηκαν «fanatici» εκείνοι οι αφιονισμένοι πιστοί - που ήταν, συνήθως, επιληπτικοί, παράφρονες, μανιακοί, αλλά και κοινοί απατεώνες.

ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ, οι όροι «φανατικός» και «φανατισμός», πλάτυναν σε νόημα και πλούτυναν σε... περιγμηνές. Δεν σήμαιναν πια τους αυτοακρωτηριαζόμενους ζηλωτές της Bellona, αλλά κάθε έξαλλο οπαδό θρησκείας, που όχι μόνο φαντάζεται πως είναι εμποτισμένος από το «θείο πνεύμα», αλλά και επιχειρεί να επιβάλει την πίστη του με κάθε μέσο, ακόμα και με τη βία και το αίμα - όχι πια το δικό τους αλλά των άλλων. Βέβαιος πως μονάχα η δική του πίστη είναι σωστή - πως κατέχει την αποκλειστικότητα της «θείας χάρης» - δεν περιορίζεται να την υπηρετεί, να τη διακονεί, να τη διακηρύσσει, αλλά θεωρεί ύψιστο χρέος του την επικράτησή της, και πιστεύει πως είναι απόλυτα δικαιωμένη και καθαγιασμένη η καθυπόταξη των αντιφρονούντων και - το ultimum - η εξόντωσή τους, η κάθαρση του κόσμου απ' τους «άτιστους».

ΑΛΛΑ η «χάρη» του φανατισμού δεν σταμάτησε εκεί. Γρήγορα, κατακυρίευσε όλα τα πεδία - πολιτικό, ιδεολογικό, ακόμα και καλλιτεχνικό και αθλητικό... Ο τυφλός ζήλος για κοσμοθεωρίες, έθνη, συστήματα, πρόσωπα κ.λπ. υπαγορεύει στους οπαδούς τους ανυποχώρη-

τη μισαλλοδοξία, ασυμβίβαστη εχθρότητα, άκοστο «μανιγαΐσμο» («εμείς είμαστε το απόλυτο Καλό, οι άλλοι είναι το απόλυτο Κακό»). Και άρα, «πας μη μεθ' ημών, καθ' ημών», «ερρέω» (ας καταστραφεί) όχι μόνο «ο κακά βουλόμενος», αλλά και ο «κακά βουλεύμενος» - όχι μόνο αυτός που θέλει «το κακό», αλλά και αυτός που σκέπτεται «κακά» - κατά την άποψη των ζηλωτών, βέβαια.

ΓΙΑ ΝΑ ΦΥΤΡΩΣΕΙ και να καρπίσει ο (κάθε είδους) φανατισμός χρειάζεται - όπως κάθε φυτό ή σαπρόφυτο - πρόσφροδο σπόρο, χώμα, λίπασμα, κλίμα. Μ' αλλα λόγια, ορισμένα στοιχεία και προϋποθέσεις, που μπορούν να συνοψισθούν έτσι: Μια λατρεία - 'Ένα είδωλο - Μια ομάδα - 'Ένας εχθρός - Κατάλληλες συνθήκες. Αναλυτικότερα:

A. ΜΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ, μια πίστη, μεταφυσική, ιδεολογική κ.λπ., σ' έναν παράδεισο, υπέργειο ή επίγειο, μια ουτοπία ακόμα, που τάξει περίλαμπτο μέλλον για το σύνολο και τα άτομα. Μια πίστη που, επιπλέον, αυτοαναγορεύεται μοναδική, αλάθητη, αναμφισβήτητη.

ΚΑΘΕ ΠΙΣΤΗ είναι σεβαστή, φυσικά, όσο περιοίζεται στην αφοσίωση σε μιαν ιδέα, σ' ένα πρόσωπο κ.λπ. Αλλά ο «μονοϊδεατισμός» («αυτή είναι η αληθινή, και καμιά άλλη») η υπερβολή, η υπέρβαση του μέτρου στην εφαρμογή της, στη διάδοσή της, στα μέσα που χρησιμοποιεί γι' αυτήν, οδηγεί σε παρεκτροπές συχνά αποτρόπαιες εναντίον των αλλο-φρόνων. Η ρήση του αποστόλου Παύλου «η πίστις υμών μη ή εν σοφίᾳ ανθρώπων, αλλ' εν δυνάμει Θεού» (η πίστη σας να μη βασίζεται στη σοφία των ανθρώπων, αλλά στη δύναμη του Θεού!) διαστρέφεται σκόπιμα από όσους θεωρούν πως είναι οι μοναδικοί φορείς του θεϊκού πνεύματος και πως, συνακόλουθα, ενσαρκώνουν αυτοί τη θεϊκή δύναμη και

Συνέχεια στη σελ. 25

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Η όπερα του Βέρντι «Ναρπούνο», εμπνευσμένη από την εξορία των Εβραίων στη Βαβυλώνα. Στιγμιότυπο από παράσταση του «Ναρπούνο» στο Φεστιβάλ Αθηνών, το 1992.

Ο Μαρδοχαίος Φριζής

Η προτομή του συνταγματάρχη Μαρδ. Φριζή στο Πολεμικό Μουσείο

Στις 5 Δεκεμβρίου 1995 τοποθετείται στην πρέποντα θέση στο Πολεμικό Μουσείο στην Αθήνα, η προτομή του συνταγματάρχη Μαρδοχαίου Φριζή, του πρώτου Έλληνα ανώτερου αξιωματικού ο οποίος έπεσε κατά τον Ελληνο-Ιταλικό Πόλεμο του '40, στις 5 Δεκεμβρίου 1940.

Για το ιστορικό αυτό γεγονός αναδημοσιεύουμε την περιγραφή από την εφημερίδα «Εθνος» της 28ης Οκτωβρίου 1953:

ΗΤΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΗΣ

Ο πρώτος ανώτερος 'Έλλην αξιωματικός που έπεσε το 1940

Ο ΜΑΡΔΟΧΑΙΟΣ ΦΡΙΖΗΣ

Ο πρώτος ανώτερος 'Έλλην αξιωματικός που έπεσεν ηρωικώς μαχόμενος κατά τον ελληνοϊταλικόν πόλεμον, ήτο Ισραηλίτης: ο συνταγματάρχης Μαρδοχαίος Φριζής.

Ο συνταγματάρχης Φριζής εγεννήθη εις την Χαλκίδα το 1893. Εκεί ετελείωσε το γυμνασίον και ακολούθως ενεργάφη εις την Νομικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έλαβε την άδειαν του δικηγορείν, αλλά δεν έξησκησε ποτέ το επάγγελμα του δικηγόρου.

'Ήτο γεννημένος στρατιώτης. 'Όταν εστρατεύθη το 1917, υπηρέτησεν ως έφεδρος αξιωματικός και έκτοτε έμεινεν εις τον στρατόν μέχρι

του θανάτου του επί του πεδίου της τιμῆς.

Εις το φύλλον ποιότητός του οι ανώτεροί του έγραψαν τα εξής: «Αξιωματικός αντιλήφεως οξυτάτης, γενικής και εγκυρολογικής μορφώσεως αριστής. Η προς το καθήκον αφοσίωσίς του αποτελεί εξαιρετικόν φαινόμενον. Υπόδειγμα ακεραίου χαρακτήρος. Επεδείξατο πάντοτε ζήλον και φιλομάθειαν. Διατνέεται από αισθήμα ευγενούς αμύλλης. Αναπτύσσει πάντοτε δραστηριότητα και διοικητικήν ικανότητα μεγάλην και πρωτοβουλίαν αξιέπαινον».

Χαρακτηριστικόν δείγμα της ευψυχίας του Μαρδοχαίου Φριζή

είναι το εξής: τον Αύγουστον του 1922, μετά την κατάρρευσιν του μικρασιατικού μετώπου, συνελήφθη αιγμάλωτος, μαζί με άλλους συναδέλφους του αξιωματικούς. Οι Τούρκοι, πληροφορηθέντες ότι ήτο Ισραηλίτης, επροθιμοποιήθησαν να τον απολύσουν και να τον αποστέλλουν εις την Ελλάδα. Άλλ' ο Μαρδοχαίος Φριζής ηρόητη κατηρροήματικώς, απαντήσας: «Εμείς οι Έλληνες θα ελευθερωθούμε μόνοι μας».

Το πρώι της 28ης Οκτωβρίου 1940 τον εύρε διοικητήν του υποτομέως Δελβινακίου. Οι πρώτοι Ιταλοί αιγμάλωτοι συνελήφθησαν από τον συνταγματάρχην Φριζήν εις το Βρυσοχώρι. Την 10ην Νοεμβρίου το

απόσπασμα Φριζή κατέλαβε το Παλιονέρι και την 20ήν την Μελισσόπετραν, την 23ην την Τούλποβα, κατόπιν σφραγίδου αγώνος, και την 24ην το Χάνι Μερτζάκι. Την 26ην έφθασεν εις τον ποταμόν Λογγαρίτσαν, την επομένην διήλθε τον ποταμόν και την 28ην εκτίνηθη προς το ύψωμα 900 επί του Μάλι - Μπάρδας, όπου προσέκρουσεν εις ισχυράν αντίστασιν. Την 29ην Νοεμβρίου κατέλαβε την Μπένα - Σκάλι, την 2αν Δεκεμβρίου το ύψωμα Νοβοσέλα και προωθήθη πρός τον ποταμόν Λούμπιτσα, όπου την επομένην συνέλαβε 200 Ιταλούς αιχμαλώτους. Την 4ην Δεκεμβρίου κατέλαβε την Χότοβα και το Μάλι-Μπόνταρετ.

Διά την λαμπράν αυτήν δράσιν του ο συνταγματάρχης Φριζής έλαβε τηλεγραφικώς συγχρονητήρια από τον Βασιλέα Γεώργιον τον Β' και τον Πρωθυπουργόν Ιωάννην Μεταξάν.

Την 5ην Δεκεμβρίου ενεφανίσθησαν επάνω από το απόσπασμά του σημήνη ιταλικών αεροπλάνων. Ο συνταγματάρχης Φριζής διέταξε όλους να πέσουν ποινείς εις τα οφύλα. Ο ίδιος παρέμεινεν έφιππος, περιφερόμενος παντού διά να διαπιστώσῃ εάν οι άνδρες του είχαν προφύλαξθη καλά. Εκεί τον επέτυχε θραύσμα ιταλικής βόμβας και τον αφήσε νευρούν. Τα τελευταία του λόγια πριν εκπνεύσῃ, ήσαν: «Για την Ελλάδα...».

Μήνυμα του τότε Πρωθυπουργού Ιωάννη Μεταξά

Ο Πρωθυπουργός Ιωάννης Μεταξάς έστειλε στη σύζυγό του Συνταγματάρχου Φριζή την παρακάτω επιστολή. Η εξαιρετική αυτή τιμή του να αναγγείλει ο ίδιος ο Πρωθυπουργός στη σύζυγο του Φριζή το θάνατό του αποτελεί ένδειξη της ιδιαίτερης σημασίας που έδωσε η Πολιτεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἐν Αθήναις τη 14 Δ/βρίου 1940

Αγαπητή μου κυρία Φριζή,

Εγνώριζα τον θάνατον επί του πεδίου της τιμῆς του Συζύγου σας, προτού τον μάθετε σεις και δεν ήξενα πώς να σας ειδοποιήσω.

Τόρα με το γράμμα σας, βλέπω ότι όχι μόνον αυτός ήτο ήρωας, αλλά και η γυναίκα του αξία του.

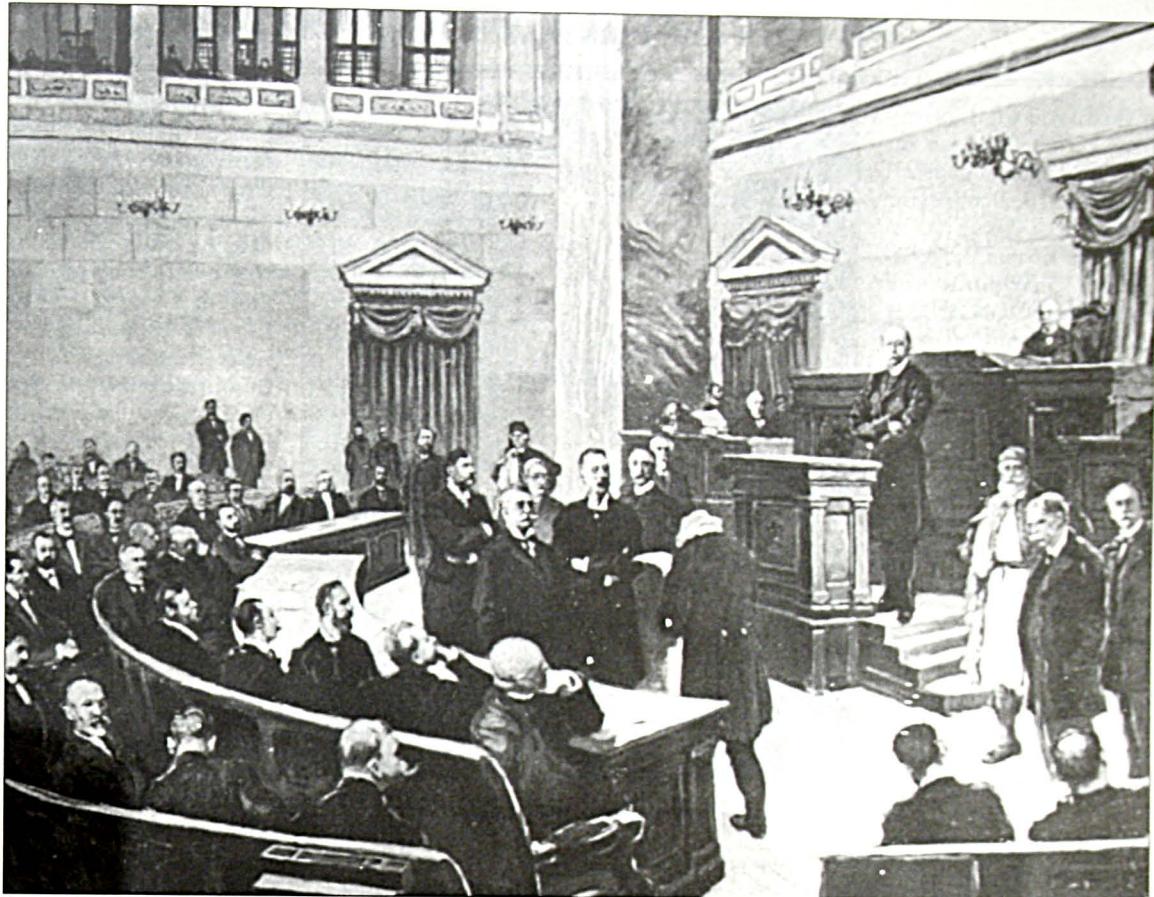
Και σεις και τα παιδιά σας, καθώς και όλαι αι οικογένειαι, αι οποίαι έχασαν τους προστάτας των, γίνονται πλέον οικογένειαι αυτού τούτου του Κράτους μας. Και να είσθε βεβαία ότι η προστασία δεν θα λείψῃ ποτέ ούτε από σας ούτε από τα παιδιά σας.

Τα παιδιά του Συνταγματάρχου Φριζή θα είναι λατρευμένα από την Νεόλαίαν μας.

*Μετ' αισθημάτων τιμῆς και αγάπης
Ιωάννης Μεταξάς*

Η προτομή του Συνταγματάρχη Φριζή που τοποθετείται στο Πολεμικό Μουσείο

Από συνεδρίαση της παλιάς Βουλής των Ελλήνων

Εβραίοι στην Βουλή των Ελλήνων 1915-1936

Του κ. ΣΑΜ ΧΑΣΣΙΔ

Πριν από την αρχή του 20ού αιώνα η συμμετοχή των Εβραίων της Ελληνικού χώρου στην δημόσια ζωή ήταν ανύπαρκτη. Στην μεν Ελλάδα, οι Εβραίοι ήταν πολύ λίγοι και χωριστές ένοι σε μικρές κοινότητες, στην δε Τονιζαία το καθεστώς ήταν απολυταρχικό και οι Εβραίοι περιορίζονταν στην διοικηση της κοινότητάς τους.

Ο ιστορικός του εβραϊσμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας Franco αναφέρει ότι στην Κρητική αυτόνομη, αλλά υπό τουρκική επικυριαρχία πολιτεία κατάφερε να εκλεγεί βουλευτής ο Εβραίος Αμπά Ντελ Μεντίνα (ή Αβαδάκης), αλλά οι Χριστιανοί βουλευτές εξέφρασαν την αντίθεσή τους μέχρι αργήσεως λειτουργίας της Βουλής αν παρευρίσκονταν. Τελικά ο Τούρκος Διοικητής της Κρητικής Πολιτείας (Βαλής) κατάφερε να μεταπείσει τους Χριστιανούς βουλευτές. Έναντι αυτού, όταν ο Αβα-

δάκης υπέβαλε ορισμένα αιτήματα, ο Βαλής τα απέρριψε.

Στον Οθωμανικό χώρο, Εβραίοι εξελέγησαν στο Οθωμανικό Κοινοβούλιο μετά την Επανάσταση των Νεοτούρκων του 1906, που φιλοδόξησε προς στυγμήν να μετατρέψει την Οθωμανική Αυτοκρατορία σε συνταγματικό κράτος. Στην Ελλάδα, η συμμετοχή των Εβραίων στην δημόσια ζωή άρχισε μόνο με τους Βαλκανικούς Πόλεμους, που είχαν σαν αποτέλεσμα να απελευθερωθεί

ΕΒΡΑΙΟΙ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ 1915 - 1936

η Μακεδονία και η πρωτεύουσά της Θεσσαλονίκη και έτσι να πολλαπλασιασθεί ο Εβραϊκός πληθυσμός της χώρας.

Η δημοσίευση της διακτιοφικής εργασίας του Δημιοσθένη Δάρδου «Η Εκλογική Περιφέρεια της Θεσσαλονίκης - Κόμματα και Υποψήφιοι» μαζί δίνει την ευκαιρία να αναφερθούμε στην συμμετοχή των Εβραίων στην κοινοβουλευτική ζωή της Ελλάδας. Στην εργασία αυτή, που στηριζεται στα επίσημα αποτελέσματα των εκλογών, όπως αναφέρονται στα αρχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και στα Πρωτόκολλα των Πρωτοδικείων, αναγράφονται όλοι οι υποψήφιοι της Εκλογικής Περιφέρειας της Θεσσαλονίκης, που ήταν πολύ μεγαλύτερη από τον σημερινό Νομό Θεσσαλονίκης και περιελάμβανε κατά καιρούς τους σημερινούς Νομούς Κιλκίς, Χαλκιδικής

Ο Ισαάκ Σιακκής (από το Μουσείο της Ι.Κ. Θεσσαλονίκης)

Ο Α. Τσενίο (από το Μουσείο της Ι.Κ. Θεσσαλονίκης)

και Ημαθείας.

Η διατριβή αυτή δίνει τα ονόματα 47 Εβραίων υποψηφίων. Αν και βλέπουμε υποψήφιους από όλες τις πολιτικές παρατάξεις, από τους Αρχειομαρξιστές μέχρι τους Ελευθερόφρονες του Ιωάννη Μεταξά (τον Σάμη Σαλτιέλ, για τον οποίο γίνεται αρνητική μνεία στο κατοχικό Ημερολόγιο του Γιακοέλ), οι περισσότεροι ανήκαν στο Λαϊκό Κόμμα (στις διάφορες μορφές του), αλλά αρκετοί ανήκαν στο Κομμουνιστικό Κόμμα ή ήσαν ανεξάρτητοι. Συνολικά, πέτυχαν να εκλεγούν 18 Εβραίοι στην Βουλή, ένας στην Γερουσία και ένας κατά καιρούς και στα δύο Νομοθετικά Σώματα.

Αναλυτικότερα, στις εκλογές του 1915 - στις

οποίες νίκησε το Κόμμα των Φιλελεύθερων του Ελευθερίου Βενιζέλου στην Ελληνική επικράτεια, αλλά έχασε στην Θεσσαλονίκη και σε πολλές Περιοχές της Ελλάδας - εξελέγησαν πέντε Εβραίοι βουλευτές, όλοι με τον συνδυασμό της Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως (Αντιβενιζελιζού): Οι **Μ. Κοφινάς, Χ. Κοέν, Ιωσήφ (Πέπο) Μαλλάχ, Δ. Ματαλάν** (από τους ηγέτες του Μπνε-Μπριτ) καθώς και ο σοσιαλιστής **Α. Κουνιέλ**, του οποίου το κόμμα συνεργάσθηκε με τους αντιβενιζελικούς με βάση την κοινή αντίθεση στην έξοδο της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των Δυνάμεων της Αντάντ (Συνεννοήσεως). Ας σημειωθεί όμως ότι σ' αυτές τις εκλογές έλαβαν μέρος και τέσσερις Εβραίοι στον συνδυασμό του Κόμματος των Φιλελεύθερων (οι **Ασαέλ, Καζές, Καράσο και Σαπόρτα**). Η μη εκλογή τους οφείλεται στο πλειοψηφικό σύστημα, που ουσιαστικά έδινε όλους τους ψήφους μιας εκλογικής περιφέρειας στους νικητές.

Πέντε Εβραίοι βουλευτές εξελέγησαν και στις εκλογές του Δεκεμβρίου 1915, από τις οποίες απείχαν οι Φιλελεύθεροι: οι **Λ. Γκατένιο, Μ. Κοφινάς, Σ. Μετρί και Ι. Μαλλάχ**.

Στις επίμαχες εκλογές του 1920, στις οποίες ηττήθηκαν οι Φιλελεύθεροι, εξελέγησαν με το Λαϊκό Κόμμα οι **Δ. Αλχανάτης, Ι. Σιακκή και Ι. Μαλλάχ** (αναφέρεται ότι στον τελευταίο ο πρωθυπουργός Γουναρης πρότεινε να γίνει υπουργός Οικονομικών αλλά αρνήθηκε). Αρκετούς

ΕΒΡΑΙΟΙ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ 1915 - 1936

ψήφους έλαβαν όμως και οι υποψήφιοι των Φιλελευθέρων **Ασσέρ Μαλάχ**, **Μ. Κοφινάς** και **Μ. Χαλιφόν**. Επίσης στην Βουλή αυτή εξελέγη από το Νομό Αδριανούπολεως Εβραίος με το όνομα **Μιτρανί**.

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και την εγκαθίδρυση της Δημιοκρατίας δημιουργήθηκαν ξεχωριστοί εκλογικοί σύλλογοι για τους Ισραηλίτες της Θεσσαλονίκης και τους Μωαμεθανούς της Θράκης. Και ενώ οι Μωαμεθανοί υποστήριξαν το μέτρο, οι Ισραηλίτες αντέδρασαν αρνητικά, βλέποντάς το σαν προσπάθεια να μαντωθούν σε εκλογικά γκέτο. Έτσι στις εκλογές του 1923, τις πρώτες μετά την Επανάσταση του 1922, οι Ισραηλίτες απείχαν. Στις εκλογές αυτές «**εξελέγησαν**» τρεις Εβραίοι βουλευτές, οι **I. Αλχανάτης**, **I. Σαμούηλίδης** και **I. Σαΐας**, καθένας με λιγότερους από 50 ψήφους.

Οι εκλογές που ακολούθησαν, το 1926, έγιναν με απλή αναλογική και (σύμφωνα με τον Μανδρογορδάτο), χωρίς ξεχωριστούς εκλογικούς σύλλογους. Σ' αυτές τις εκλογές το 70% των ψήφων των Εβραίων πήγε η Εβραϊκή Πολιτική Ένωσις, εκλέγοντας τον **M. Μπενσαντσή** και **I. Σιακκή**, ενώ με το Ενιαίο Μέτωπο (Κομμουνιστές) εξελέγησαν οι **Σουνάμ** και **Βεντούρα**. Ας σημειωθεί ότι ο Βενιζέλος δεν παρέλειψε να παρατηρήσει ότι παρά τις αντιρρήσεις τους για τους ξεχωριστούς εκλογικούς σύλλογους, σ' αυτές τις εκλογές οι Εβραίοι έδωσαν, κατά πλειοψηφία, την ψήφο τους σ' ένα εβραϊκό εκλογικό σχηματισμό, ουσιαστικά σχηματίζοντας ένα οικειοθελή ξεχωριστό εκλογικό σύλλογο.

Στις εκλογές του 1928, που διεξήχθησαν με πλειοψηφικό και με επαναφορά των ξεχωριστών εκλογικών σύλλογων και τις οποίες κέρδισε ο Βενιζέλος με μεγάλη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, εξελέγησαν οι ανεξάρτητοι φιλελευθέροι **M. Μπενσαντσή** και **Δ. Ματαλών**. Ας σημειωθεί ότι όπως υπέδειξε ο Βενιζέλος σε αντιπροσώπους της Ισραηλιτικής Κοινότητας, αν δεν υπήρχαν οι ξεχωριστοί εκλογικοί σύλλογοι, οι Εβραίοι θα ήμεναν, ενδεχομένως, λόγω του πλειοψηφικού, χωρίς αντιπροσώπους στην Βουλή. Στις εκλογές για την Γερουσία, το 1929, εξελέγη ο **Ασσέρ Μαλάχ**, με την υποστήριξη του Κόμματος των Φιλελευθέρων.

Στις εκλογές του 1932, που έγιναν με απλή αναλογική, εξελέγησαν ο **Δ. Αλαλούν** (Λαϊκός), **M. Μπενσαντσή** (ανεξάρτητος) και **Μ. Καζές** (Ενιαίο Μέτωπο-Κομμουνιστές). Επίσης στην Γερουσία εξελέγη ο **I. Σιακκής** (Λαϊκός).

Η αδιναμία σχηματισμού σταθερής Κυβερνησης οδήγησε πάλι σε νέες εκλογές, τον Μάρτιο του 1933 με πλειοψηφικό. Σ' αυτές τις εκλογές νίκησαν οι αντιβενιζελικοί του Τσαλδάρη, με 136 έδρες στην Βουλή, έναντι των 110 των βενιζελικών, παρόλο που οι τελευταίοι είχαν ελαφρά περισσότερους ψήφους σ' όλη την επικράτεια. Οι 18 έδρες της Θεσσαλονίκης πήγαν στην βενιζελική παράταξη, κυρίως λόγω της ψήφου των προσφύγων της Μικράς Ασίας. Στον εκλογικό σύλλογο Ισραηλιτών εξελέγησαν

οι **Δ. Αλαλούν** και **I. Μόλζο** και οι δύο Λαϊκοί (αντιβενιζελικοί).

Δύο μήνες αργότερα, τότε εκλογοδικείο της Θεσσαλονίκης ακύρωσε τις εκλογές στην εκλογική περιφέρεια Θεσσαλονίκης, με το σκεπτικό ότι οι εκλογικοί σύλλογοι είναι αντίθετοι προς το Σύνταγμα. Πισω από αυτή την απόφαση κρυφόταν ο υπολογισμός των Λαϊκού Κόμματος, που έπικε με την βοήθεια των εβραϊκών ψήφων, να πάρει απόλυτη πλειοψηφία στις Κοινές Συνεδριάσεις της Βουλής και Γερουσίας, και με αυτό τον τρόπο να μπορέσει να εκλέξει δικό του πρόσεδρο, να περάσει νόμους που θα σημοιάζουν την εξουσία του και να προλεγάνει το έδαφος για την επαναφορά της Μοναρχίας.

Λίγες μέρες πριν από τις εκλογές δημοσιεύεται στο «Ελεύθερο Βήμα» ανώνυμη επιστολή, στην οποία αναγράφεται ότι ο επιφανής πρόων αρχιλαβίνος της Θεσσαλονίκης **Ιακώβ Μετρό**, από την κατοικία του στο Εξωτερικό, συμβιούλευε τους Εβραίους ότι το καλώς εννοούμενο συμφέρον τους εξητηρεύεται καλύτερα από τον ξεχωριστό εκλογικό σύλλογο και τους συμβιούλευε να αποφέυγουν να αναμειγνύονται σε εσωτερικές πολιτικές διμάχιες των λαών που μεταξύ τους ζουν. Ας σημειωθεί ότι ο Αρχιλαβίνος Μετρό είχε στο παρελθόν εκφρασθεί πολύ θετικά για την κατανόηση που βρήκε στα εβραϊκά προβλήματα από την βασιλική οικογένεια και ότι με κανένα τρόπο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συμπαθούν τον Βενιζέλο.

Ο Μανδρογορδάτος αναφέρει ότι οι εκλογές αυτές έγιναν σε πολύ αντισημιτικό κλίμα και ότι οι Θεσσαλονίκες Φιλελευθέροι αρνήθηκαν, παρά τις εντολές του Εθνικού τους Κέντρου, να συμπεριλάβουν Εβραίους στο φημοδελτιό τους. Χαρακτηριστικό είναι το σύνθημα που αναφέρεται στο βιβλίο του Γ. Βλάχου «Καλαμαριά η Συναγωγή»:

Οι βενιζελικοί, με την βοήθεια 7.000 ψηφοφόρων επιπλέον προς αυτούς που ψήφισαν τον Μάρτιο του 1933, νίκησαν σ' αυτές τις εκλογές και πήραν όλες τις 20 έδρες της εκλογικής περιφέρειας Θεσσαλονίκης, ενώ οι Εβραίοι ήμεναν χωρίς αντιπροσώπους στην Βουλή - όπως τους είχε προειδοποιήσει ο Βενιζέλος πριν από 5 χρόνια. Οι επαναληπτικές αυτές εκλογές οδήγησαν στην αύξηση της έντασης μεταξύ τοπικών Φιλελευθέρων και Εβραίων, που έγινε εμφανής τις τελευταίες ώρες της καταστολής του Βενιζελικού Κινήματος της Ιης Μαρτίου 1935.

Στις εκλογές του 1935, που έγιναν λίγο μετά το Κίνημα του 1935, εξελέγησαν με τον Κυβερνητικό Συνασπισμό οι **Δ. Αλαλούν** και **Πέπο Μαλάχ**.

Η ηρεμία της Ισραηλιτικής Κοινότητας εκφράσθηκε θετικά για την Παλιννόστηση της Μοναρχίας αργότερα μέσα στο 1935.

Τέλος, στις τελευταίες εκλογές πριν από την Δικτατορία της 4ης Αυγούστου, τον Ιανουάριο του 1936 εξελέγη ο **A. Τσενίο** με την ΓΑΡΕ, που προήλθε από την διάσπαση του Λαϊκού Κόμματος.

ΕΒΡΑΙΟΙ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ 1915 - 1936

Στελέχη της Εβραϊκής Κοινότητας Θεσσαλονίκης στην περίοδο των μεσοπολέμου. Διαχρονικά: Καθησμένος, τετάρτος από αριστερά ο Ασσέρ Μαλλάχ (γραμματίστης), και προτελευταίος από δεξιά ο Χαΐμακης Κοέν (βουλευτής). Όφθιος - πρώτη σειρά - πρώτος από δεξιά ο Μέντες Μπενσαντσή (βουλευτής). (Από το Μουσείο της Ι.Κ. Θεσσαλονίκης).

Από τους βουλευτές που αναφέραμε, οι πιο αξιόλογοι ήσαν οι **Κοφινάς, Μπενσαντσή, Μαλλάχ και Τσενίο**.

Ο **Μέντες Μπενσαντσή** ήταν δημοσιογράφος και πρόεδρος της Κοινότητας μεταξύ 1926 και 1930. Ο Μπενσαντσή είχε ευρεία μόδιφωση και μιλούσε 10 γλώσσες. Σαν δημοσιογράφος αρθρογράφησε στην γαλλική *Journal de Salonique* και στις ιστανεβραϊκές «Libertad» και «La Eroqua». Λίγους μήνες μετά την μεγάλη πυρκαγιά του 1917 εξέδωσε την εφημερίδα «El Pueblo». Αγονίστηκε για την γενίκευση της ψήφου στην Ισραηλιτική Κοινότητα. Σαν βουλευτής διακρίθηκε στα γεγονότα του Κάμπελ (Ιούνιο 1931), τόσο στην Βουλή όσο και στην δίκη της Βέροιας. Ορισμένες πηγές (Y. Ben) αναφέρουν ότι έλαβε μέρος στην Αντίσταση. Πέθανε στα στρατόπεδα εξοντώσεως το 1943. Οι πληροφορίες αυτές αναφέρονται στο βιβλίο *Saloniki - Ir vaEm beIsrael*, σ. 328).

Ο **Ασσέρ Μαλλάχ** σπούδασε δικηγόρος και άρχισε την πολιτική του καριέρα επί Τουρκοκρατίας. Δικάσθηκε από τους Νεότουρκους με την κατηγορία του Σιωνισμού και μάλιστα ο κατήγορος πρότεινε την θανατική ποινή του για προδοσία. Αθωώθηκε και συνέχισε την δράση του, παίζοντας βασικό ρόλο στη δημιουργία του Πολυτεχνείου της Χάιφας (Τέχνιον), όπου αφέωντας στο όνομά του υπάρχει στην Κεντρική Βιβλιοθήκη. Μετά την ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα δημιούργησε καλές σχέσεις με τον Βενιζέλο, που τον διόρισε στο Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης.

Μετά την αποτυχία του στις γερουσιαστικές εκλογές το 1932, μετανάστευσε στην Παλαιστίνη το 1934 και έπειτα στην Γαλλία. Το 1947 επανήλθε στην Ελλάδα για λίγο καιρό, για να συνδράμει στην αποκατάσταση των λίγων επιζώντων του Ολοκαυτώματος, που η Κατοχή άφησε εντελώς άποδους. (Οι παραπάνω πληροφορίες στο Zikhron Saloniki, Τόμος 2, σ. 502). Πέθανε στην Γαλλία ποιν από λίγα χρόνια.

Ο **Μωρίς (ή Μανδίκιος, η Μωσσέ) Κοφινάς** ήταν γεννημένος στο Βόλο και σ' αυτό το σημείο ίσως ξεχώριζε από τους άλλους βουλευτές της Θεσσαλονίκης. Εξελέγη με την Ηνωμένη Αντιπολίτευση, αλλά πέρασε στους Φιλελεύθερους και έλαβε μέρος στην Βουλή των Λαζαρών, δηλ. στην Βουλή των πρώτων εκλογών του 1915 που ο Βενιζέλος επανέφερε μετά την εκθρόνιση του Κωνσταντίνου από την Αντάντ. Η δραστηριότητα του Κοφινά σ' αυτή την Βουλή είχε σαν αποτέλεσμα την υποστήριξη, από μέρους της Ελληνικής Κυβερνήσεως, της Δηλώσεως Μπαλφούρ, για δημιουργία Εβραϊκής Εθνικής Εστίας στην

Παλαιστίνη. Σαν Σιωνιστής, είχε ένα σχέδιο να δημιουργήσει ένα χωριό από ελληνοεβραίους στην Παλαιστίνη. Το όνειρό του πραγματοποιήθηκε λίγο καιρό μετά τον θάνατο του, το 1937, και το χωριό ονομάσθηκε προς τιμήν του Τσουρ-Μωσέ. Στο χωριό αυτό υπάρχουν ακόμη πολλές οικογένειες ελληνικής καταγωγής Εβραίων, στους οποίους έχουν προστεθεί και Εβραίοι από άλλες Βαλκανικές χώρες.

Ο **Αλμπέρτο Τσενίο** ήταν ο τελευταίος Ισραηλίτης βουλευτής. Υπήρξε πρόεδρος του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου («Χρονικά», Ιαν-Φεβ. 1995). Κατά την Κατοχή συνελήφθη από τους Γερμανούς και πέθανε στα στρατόπεδα.

Σαν συμπέρασμα, μπορούμε να πούμε ότι κατά την διάφορες του Μεσοπολέμου οι Εβραίοι βουλευτές της Θεσσαλονίκης αντιπροσωπεύουν καλύτερα από όλους την ειλικρινή προσπάθεια της Κοινότητας αυτής να ενταχθεί στην πολιτική ζωή της Ελλάδας, διατηρώντας δόμις και τον εβραϊσμό της. Οι συνθήκες ήταν δύσκολες, λόγω της παρακμής της Κοινότητας αυτή την εποχή, λόγω των προβλημάτων που αντιμετώπιζε η Ελλάδα μετά τον Διχασμό και την Μικρασιατική Καταστροφή, λόγω της σχετικής ελλείψεως πολιτικής εμπειρίας των στελεχών της Κοινότητας, αλλά και λόγω της κακοδιαμονίας της δημοκρατίας εκείνη την εποχή, τόσο στον ελληνικό, όσο και τον ευρωπαϊκό χώρο. Φυσικά, μετά το τραγικό τέλος του Εβραϊσμού της Ελλάδας τα προβλήματα του Μεσοπολέμου φαίνονται αστεία.

Πηγές

1. Βλάχος, Γ.Α. (1990). Άρθρα στην «Καθημερινή». Έκδ. «Ζήδρος» Αθήνα.
2. Δώδος Δ. (1989). Η Εκλογική Περιφέρεια Θεσσαλονίκης - Κόμματα και Υποψήφιοι. Διδακτορική Διατριβή. ΑΠΘ.
3. «Χρονικά» Ιαν-Φεβ. 1995.
4. Ben Yossef (1985), «Yehude Yavan baShoah uvaHitnagdut», «Οι Εβραίοι της Ελλάδας στο Ολοκαύτωμα και την Αντίσταση». Έκδοση του Ινστιτούτου Ερευνας του Εβραϊσμού της Θεσσαλονίκης. Τελ. Αβίβ.
5. Franco, M. (1897). Essai sur l' Histoire des Juifs de l' Empire Ottoman.
6. Mavrogordatos, G.T. (1983). Stillborn Republic. Univ. of California, Berkeley and Los Angeles.
7. Saloniki Ir vaEm beIsrael (1968) (Θεσσαλονίκη-Μητρόπολη του Εβραϊσμού). Έκδοση του Ινστιτούτου Ερευνας του Εβραϊσμού της Θεσσαλονίκης. Τελ. Αβίβ.
8. Zikhron Saloniki (1972). D. A. Recanati, Editor A.S. Recanati: Yehude Saloniki ba hayim hapolitiim vahadiplomatim shel Yavan, pp 328-330. (Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στην πολιτική και διπλωματική ζωή της Ελλάδας).

[Ο χ. Σαμ Χαστίδ είναι Ανατλ. Καθηγητής στο Technion -Israel Institute of Technology, στην Χάιφα]

Οι Εβραίοι Βουλευτές

Από την «Ισραηλιτική Επιθεώρηση» (Μηνιαία κοινωνική, φιλολογική και ειδησεολογική επιθεώρηση), που εκδιδόταν στην Αθήνα κι από το τεύχος (Έτος Δ', αριθ. 5 - Ιούλιος 1915) αναδημοσιεύουμε τα παρακάτω:

— Από τινος ενδισκονται εις την πρωτεύουσαν οι βουλευταί Θεσσαλονίκης κ.χ. Χαΐμ Ηλία Κωέν, Μανούκιος Κοφίνας, Δαβίδ Μεταλόν, Ιωσήφ Μαλλάζ. Οι ομόδοξοι βουλευταί ανήκουν εις τον επιφατήσαντα εν Θεσσαλονίκη γουναρικού συνδιασμού. Άλλ' είναι ευτυχώς οι ομόδοξοι τουαύτης αγωγής ώστε να υφισθούν υπερβάνι των ταπεινών αντιλήψεων και να συνεισφέρουν την συνεργασίαν των εις παν έγον κοινωνικώς και εθνικώς ωφέλιμον οθενδήπτοτε και αν εισηγηθή. Πάντες οι ανωτέρω βουλευταί γνωρίζουν την ελληνικήν, τινές την γράφουν απταίστως, υπήρξαν δε μέχρι τούδε ἀνδρες εξαιρετικής ιδιωτικής και κοινωνικής δράσεως. Ο χ. Χαΐμ Η. Κωέν είναι ο μεγαλοκηφατίας των Τρικάλων, ο φύλος της Βασιλικής οικογενείας, ο χ. Ιωσήφ Μαλλάζ έμπορος εκ των πρώτων εν Θεσσαλονίκη και αριστούρχος της Εμπορικής Ακαδημίας των Παρισίων. Ο χ. Δαβίδ Μεταλόν πρόεδρος και ιδρυτής, αν δεν απατώμεθα, της «Νέας Ισραηλιτικής Λέσχης Θεσσαλονίκης και της εκεί μεγάλης αμερικανικής Στοάς «Μπνε Μπριθ». Πολύ μορφωμένος, επονόσανεν εν Παρισίοις και αγορεύει απταίστως εις την γαλλικήν. Διοργάνωσε πολλά εβραϊκά σωματεία της πατρίδος του, την «Ενωσιν» και άλλα σχολικά και φιλανθρωπικά. Ο χ. Μανούκιος Κοφίνας, ιατρός, του Πανεπιστημίου των Παρισίων, εξ Ιωαννίνων καταγόμενος είναι γνωστός εις τον ελληνικόν κόσμον. Εχρημάτισεν επτά έτη δημιοτικός σύμβουλος Βόλου και πολλά έδασεν υπέρ της εκεί κοινωνίας. Ιδρυσεν εξ ίδιων Σταθμόν Α' Βοηθειών. Το Μαευτήριον, το Βρεφοκομείον Βόλου οφείλονται εις την δράσιν του. Έκαμε μελέτας περί αποξηράνσεως ελών, αποκαταστάσεως προσφέργων εν Θεσσαλίᾳ. Εν ταυτώ ο άριστος ούτος Έλλην πολίτης είναι και ο ενθερμότερος των Σιωνιστών παρέχων εαυτόν ζωντανόν παράδειγμα ότι η αγάπη προς την γενέτειραν δύναται να συνυπάρξῃ αρμονικώς εις τον Ισραηλίτην με τας αναμνήσεις και τας έλπιδας της φύλης του. Λέγεται ότι ο

ιατρός Κοφίνας δεν έχει εξαντλήσει την φιλοπρόσοδον και αλτρουϊστικήν φορήν του και ότι έχει ιδέας σωστικάς περί Σχολικών κτιρίων.

— Μεταξύ των αντράντων εις το εβραϊκόν δόγμα είναι και ο χ. Αλέρτος Κουριέλ, σοσιαλιστής. Πάντες οι Ισραηλίται βούλευται ωρκισθηκαν την πρώτην ημέραν, του Προέδρου απαγγείλαντος την ορκωμοσίαν ως εξής: Ορκίζομαι εις τον Θεόν του Ισραήλ και εις την Ιεράν αυτού Βιβλον...

— Επ' ευκαιρία της εισόδου πέντε ισραηλιτών εις την Βουλήν, είναι άξιον υπομνήσεως ότι ο αείμνητος Βασιλέυς Γεωργίος, εις αριστόν την οποίαν είχε δώσει την 17 Σεπτεμβρίου 1878 εις τον αρχιφαβίνον Κερζίνας Ιωσήφ Εμμανουήλ. Λεβύ, είπεν ότι «μία των ωραιοτέρων ημερών της Βασιλείας του θα ήτο εξεινή καθ' ήν θα έβλεπεν ένα Ισραηλίτην εις το Ελληνικόν Κοινοβούλιον».

Η ευή του αγαθωτέρου των Βασιλέων επεργαματοποιήθη πεντάκις με τον άμιστον οιωνόν μιας Μεγάλης Ελλαδος. Μόνον φεύ! ο βασιλέυς δεν είναι πλέον ίνα ίδη ο ίδιος την πραγματοποίησαν του πόθου του, ο οποίος πραγματοποείται άμως υπό τον αντάξιον και μεγάλον ιιών του Κωνσταντίνου.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΝΤΟΥ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ
ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΣΟΣ

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:

Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. ΝΙΣΗΜ ΜΑΪΣ
Σουηζελή 2 • 104 39 ΑΘΗΝΑ

Διανέμεται Δωρεάν

Το Ολοκαύτωμα του εβραϊκού λαού και

Του κ. ΘΩΜΑ ΤΣΙΚΡΙΚΑ

HΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΩΝ 50 ΧΡΟΝΩΝ της απελευθέρωσης από τα συμμαχικά στρατεύματα των εγκλείστων στα ναζιστικά στρατόπεδα του Άουσβιτς - Μπιρκενάου (1945-1995) και οι τελετές μνήμης που οργανώθηκαν στον φοβερό αυτό τόπο της ψυχρής και μεθοδευμένης εξόντωσης εκατομμυρίων αθώων ανθρώπων, στην πλειονότητά τους Εβραίων, επανέφεραν στο προσκήνιο τις συγχριτικές ευθύνες όσων υπήρξαν συνεργάτες των αυτουργών ή και απλώς σιωπηλοί και παθητικοί θεατές των αποτρόπαιων εκείνων εγκλημάτων, που θα αποτελούν ανά τους αιώνες στίγμα, για τον πολιτισμό της εποχής μας με το τέλος του 20ου αιώνα.

Tο Άουσβιτς μαζί με τα άλλα στρατόπεδα συγκέντρωσης είναι το σύμβολο της ολοκληρωτικής εξόντωσης του Εβραϊκού λαού, της μεθοδευμένης και απάνθρωπης, οργανωμένης και στυγής παραβίασης της ανθρωπινής αξιοπρέπειας.

Ο φασισμός, η ξενοφοβία και ο αντισημιτισμός βρήκαν όλη τη σατανική και άγρια αποκορύφωσή τους μέσα στη θηριωδία των ναζί.

Η αδιαφορία, το κλείσιμο των ματιών και αυτιών μέσα σε μια ατμόσφαιρα τρομοκρατίας, η έλλειψη αντίθεσης και διαμαρτυρίας στο οργανωμένο και επιστημονικό έγκλημα είναι ένα ιστορικό γεγονός ντρόπης και απανθρωπιάς, για την πολιτισμένη ανθρωπότητα.

Η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σύνολό τους, χώρις τους παραμικρούς ενδοιασμούς και τα θητικά διλήμματα για τη σωστή χρήση της επιστήμης ήρθαν να συμπληρώσουν την εγκληματική ολοκληρωτική φαντασία μέσα στο κρύο, στο σκοτάδι, στην πείνα, στα όργια των ανθρωπόμορφων τεράτων της άρειας φυλής.

Ως ναζιστήν έφεραν οι ομαδικές εκτελέσεις, τα κρεματόρια, οι θάλαμοι αερίων, οι φούνοι, οι θάνατοι από πείνα, το Επιτελείο του Χίτλερ σε ειδική απόρρητη σύσκεψη τον Ιούλιο του 1942, έδωσε την έγκρισή του για να παραχωρηθεί το στρατόπεδο συγκέντρωσεως του Άουσβιτς για πειράματα σε ανθρώπους και ζώα: με σκοπό την ανακάλυψη μιας μεθόδου στείρωσης. Αυτοί που θα χρησιμοποιούνταν για τα πειράματα δεν θα ελάμβαναν γνώση του πειράματος. Επιθυμούσε με το τέλος των πειραμάτων να ακολουθήσει το πρακτικό μέρος της πραγματοποίησης που θα είναι η στείρωση των Εβραίων γυναικών. Για οποιαδήποτε βελτίωση της μεθόδου ο καθηγητής Δρ. H'ochlfelder, ειδικός στις ακτί-

νες R'Ooentgen για την στείρωση των ανδρών, θα βοηθούσε για την περαιτέρω βελτίωση της μεθόδου. Για το διαβολικό αυτό σκοπό δημιουργείται υπηρεσία πειράματισμών, εργαστήριο σεξουαλικής και φυλετικής βιολογίας με βάση τις τελευταίες προόδους της τεχνικής και της επιστήμης, καμιουφλαρισμένο με τον ειρωνικό και υποκριτικό τίτλο: «Ινστιτούτο Υγείας του όπλου SS».

Στο σατανικό αυτό εργαστήριο, εκτελούνται σε ευρεία κλίμακα εργασίες τομής σωμάτων, σεξουαλικά πειράματα γενετικής, παρθενογένησης, τεχνητής γονιμοποίησης. Ενεργείτο κάθε είδος γυναικολογικής πράξης με σαδισμό και οργιώδη φαντασία και εκτελούσαν τις πιο ξέφρενες και έξαλλες χειρουργικές πράξεις. Είναι μια απόλυτη περιφρόνηση της ζωής και της ανθρωπινής αξιοπρέπειας.

Σαν πρώτο υλικό επιλογής για τα διαβολικά πειράματα των σχιζοφρενών γυναικολόγων είναι οι δικές μας Ελληνίδες Εβραίες κυρίως από την Θεσσαλονίκη. Υπολογίζονται σε 500 οι πρώτες γυναίκες και τα κορίτσια που φθάνουν με τις διάφορες αποστολές από την Ελλάδα. Μόλις φθάνουν (20-4-1943) υποβάλλονται σε ειδική εξέταση και κατανέμονται δίχως καμία άλλη διατύπωση στα διάφορα τμήματα του ινστιτούτου. Δύο γιατροί, δύο δήμηοι εποπτέυουν τα σατανικά τους επιστημονικά πειράματα με βοηθούς από τις τάξεις των εκτοπισμένων γιατρών (Δρ. Βορτς, Δρ. Σαμιουήλ), όπως: Στείρωση με ακτίνες X.

Αποξήρανση των ωαρίων με τη μέθοδο της παρατεταμένης συμπίεσης όλου του υπογαστρίου με δύο σανίδες σφιγκτά δεμένες. Τα περισσότερα από αυτά τα θύματα πεθαίνουν κατά τη διάρκεια της δοκιμασίας. Όσες επιζούν, είναι για λίγο, γιατί παραμένουν παραμορφωμένες και πληγωμένες. Είναι ακατάλληλες για οποιαδήποτε

η στάση του γιατρού-επιστήμονα

εργασία και στη συνέχεια στέλνονται στα κρεματόρια.

Τα ονόματα δύο ιατρών των Κλάουνπερ και Σούμαν είναι για πάντα στιγματισμένα για τις φρικαλέοτητες που διέπραξαν από τη διεθνή Ιατρική Κοινότητα σαν δύο σαδιστές δήμιοι που είχαν την ποταπότητα να οχυρωθούν πίσω από τον τίτλο του ιατρού για να εκτελέσουν τα καννιβαλιστικά τους έργα.

Υπέρτατος αρχηγός είναι ο Κλάουνπερ που παραμένει στη διεύθυνση μιας ιδιωτικής κλινικής του Βερολίνου και κατευθύνει εκ των άνω. Κάνει φεντηλέες εμφανίσεις για να επιθεωρήσει, να επανορθώσει, να ανανέψει τις μεθόδους.

Κάνει τις ενέσεις με σκοπό να προκαλέσει παύση της εμμήνου ρύσεως και πειραματίζεται με τις μεταγρίσεις αίματος. Κάνουν ωθηκοεκτομές, αντικαθιστούν όργανα με εμφυτεύσεις οργάνων που αφήρεσαν από άλλους άρρενες και θήλεις ή και από διάφορα ζώα. Επινοούν τις πιο απίστευτες και παρανοϊκές επεμβάσεις και γονιμοποιήσεις. Αγνοούν τον πόνο, πετσοκόβουν και κατατυραννούν τα αιώνα θύματα προς δόξαν δήθεν της επιστήμης χωρίς τον παραμικρότερο ηθικό ενδοιασμό. Το υλικό πλούσιο για να εφαρμόσει ο Σούμαν τις απάνθρωπες ενέργειες του. Σκληρός σαν ανθρωπόμορφο τέρας διαλέγει μέσα από το κοπάδι των πειραματοζώων του περιπτέρου 10. Η πρώτη ψήλη είναι άφθονη και αναφορά - δεν δίνεται σε κανένα. Αφού υπάρχει πλήθωρα πειραματοζώων κάθε απάνθρωπη φανταστική ενέργεια επιτρέπεται.

Με ποικίλα παρασκευάσματα προσπαθούν να εισάγουν τον καρκίνο σε ορισμένους τρόφιμους. Επίσης προσπαθούν να πλάσουν ασχήμα για να καθορίσουν τον τύπο του Εβραίου και της Εβραίας, όπως θα τον ήθελε η φασιστική θεωρία σε ποικίλα δείγματα, τονίζοντας τις διάφορες δυσμορφίες (καμπούρα, νανισμό, σωματική ασυμμετρία) υποβάλλοντας σε λεπτές χειρουργικές επεμβάσεις που τονίζουν και υπερβάλλουν τις ανατομικές ανωμαλίες.

Τους θρέφουν με όλες τις φροντίδες και όταν φθά-

σουν στον επιθυμητό βαθμό ασχήμας τούς γίνεται μια ένεση φαινόλης ενδοκαρδιακά. Γίνονται μούμιες και από εκεί πάρονταν εκμαγεία που στέλνονται σε διάφορα ανθρωπολογικά και φυλετικά μουσεία. Τα παρουσιάζουν στα τμήματα Εθνικής Τερατολογίας για να να τα περιεργάζονται τα πλήθη της άφεις φυλής και να τα μελετούν οι κοινωνιολόγοι και οι στοχαστές και να επιβεβιώνουν τη δική τους ανωτερότητα μέσα στη νοσηρή τους φαντασία.

Ο Σούμαν και η παρέα του δεν περιορίζονται μόνο στα θηλυκά πειραματόζωα, εφγάζονται με διαβολική διάθεση επάνω στον άρρενα πληθυσμό. Ασχολούνται κυρίως με την αφαίρεση των όρχεων χωρίς ναρκωση, ασημία και καμία προφύλαξη.

Ο πόνος και η απόγνωση των θυμάτων δεν έχουν καμία σημασία για τα ανθρωπόμορφα κτήνη της ανώτερης φυλής. Πολλές φορές της οργεκτομής προηγούνται αστινοβολίες για 20 ημέρες για να δοινικοποιημένοι την πλήρη έλλειψη σπερματοζωαρίων. Ενας μεγάλος αριθμός είναι Έλληνες Εβραίοι από τη Θεσσαλονίκη. Ένας στους δύο πεθαίνει κατά την διάρκεια της μονής ή δευτέρης οργεκτομής.

Η ιατρική διά μέσου των αιώνων εξελίχθηκε και κατευθύνεται από δύο βασικές αρχές, το σεβασμό της ζωής (Ιπποκρατική ημική) που χωρίς αυτόν δεν υπάρχει ιατρική και την αγάπη προς τον πλησίον (χριστιανική ημική) που εξίσου τον εμπνέει στην καθημερινή άσκηση. Η τεχνολογική εξέλιξη μάς φέρνει όλο και συχνότερα στην αντιμετώπιση προβλημάτων και ηθικών διλημμάτων. Τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας συνεχώς αυξάνεται και μία από τις κυριότερες αιτίες, είναι η χρησιμότοιχη για απάνθρωπα πειράματα αιγματών και φυλακισμένων στη διάρκεια του 2ου Παγκόσμιου Πολέμου (δίκες Νυφεμβέργης).

Η Παραγόδια Ιατρική Ένωση το 1950 προτείνει αντί του Ιπποκρατικού Όρκου τη Διακήρυξη της Γενεύης

Άουσβιτς I - II. Ο Δάκτυρος Jozef Mengele έκανε φοβερά πειράματα επάνω σε διδύμους και νάνους για την διεκπερασώση της ερεύνης του πάνω στη θεωρία της κληρονομικότητας

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ
ΤΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ
ΛΑΟΥ
ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ
ΤΟΥ ΓΙΑΤΡΟΥ -
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ

(1948) με τη συμπλήρωση ορισμένων κενών που αφορούν την εξόντωση αλλοφύλων ή εχθρών από γιατρούς στα χιτλερικά στρατόπεδα συγκεντρώσεων: «Δεν θα επιτρέψω η θρησκεία, η εθνικότης, η φυλή, τα πολιτικά κόμματα ή κοινωνικές διακρίσεις να παρεμβληθούν ως εμπόδια κατά την έναντι του ασθενούς άσκησιν των καθηκόντων μας. Θα διατηρήσω τον μέγιστον δυνατόν σεβασμόν προς την ανθρώπινη ζωήν από τη στιγμή της συλλήψεως. Και υπό απειλή ακόμη δεν θα χρησιμοποιήσω τας ιατρικές γνώσεις μου κατά των νόμων της ανθρωπότητος».

Τα τελευταία χρόνια, η πρόοδος της Ιατρικής κάνει πολύ ισχυρότερη τη δύναμη των γιατρών και πολύ πιο εφικτή την περιφρόνηση των δικαιωμάτων του υγιούς και του αρρώστου. Μέσα από τα ιστορικά γεγονότα (ναζιστικά στρατόπεδα, ψυχιατρεία πολιτικών κρατουμένων σε διάφορα ολοκληρωτικά καθεστώτα ή απαγωγή παιδιών για την αιφαίρεση οργάνων για μεταμοσχεύσεις) και τις σημερινές δυνατότητες, προβάλλονται και οι πολλές υποχρεώσεις του σημερινού γιατρού ως πνευματικού ανθρώπου απέναντι στην κοινωνία από τις οποίες σπουδαιότερες είναι:

Η αντιεμενικότητα και η ψυχραιμία. Σε κοίνης περιστάσεις πολιτικής φύσης έχει υποχρέωση να μην παρασύρεται από προσωπικά συμφέροντα και εντυπώσεις, αλλά να υποστηρίζει την αλήθεια και να μην βρίσκει σαν λύση, επειδή λ.χ. φοβήθηκε τον ένα ολοκληρωτισμό, να προσφεύγει στον άλλο, γιατί αυτό δείχνει έλλειψη αντιεμενικότητας και ψυχραιμίας.

Συνέπεια. Γίνεται ύποπτος όταν αλλάζει τις απόψεις του για να συμπέσουν με τις απόψεις των ισχυρών της ημέρας και έτσι να επιτύχει εύνοια για περισσότερη δύναμη ή επιτημονική ανέλιξη.

Το θάρρος γνώμης. Ο επιστήμονας πρέ-

πει να έχει το θάρρος να διατυπώνει την επιστημονική εδραιωμένη γνώμη του, όσο και εάν είναι αντίθετη ή δυσάρεστη για τους ισχυρούς, για την παρατάξη του ή για ομάδες που εξασκούν πάνω του πίεση ψυχολογική. Αυτή είναι η δική μας πολιτική ευθύνη, να πούμε δημόσια τη γνώμη μας, όσο αντιδημοτική ή αντιπαθής και εάν είναι, γιατί αλλιώς δεν θα έμαστε ούτε καλοί πολίτες ούτε καλοί γιατροί χωρίς τις αναγκαίες ηθικές αντιστάσεις.

Η προθυμία για ανάληψη ευθύνης. Η κοριτική είναι ευκολότερη, αλλά μόνον η υπεύθυνη δράση φέρνει αποτελέσματα και ευθύνη σημαίνει ανοιχτά μάτια, ανοιχτά αυτιά και ιδιαίτερα ανοιχτό μυαλό. Ο επιστήμονας και ιδιαίτερα ο γιατρός σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να έχει παρωπίδες, να μην κάνει συμβιβασμούς, ούτε να υποκύπτει σε διά-

φορες πιέσεις.

Στις σημερινές δύσκολες και πολύπλοκες συνθήκες της ανοικτής κοινωνίας και το θριάμβο της πολυκομματικής κοινοβούλευτικής δημιουργατίας, ο γιατρός θα πρέπει να εναντιώνεται με όλες του τις δυνάμεις σε κάθε μορφή ρατσισμού, φυλετικού, θρησκευτικού, κομματικού και να μην δέχεται, όπως υποστηρίζει ο δρ. Brandt στη δίκη της Νυρεμβέργης, τις εντολές όπως ο αξιωματικός του ολοκληρωτικού πολέμου, αλλά να μάχεται για το σεβασμό της ανθρώπινης ζωής, για την ιδιαιτερότητα και την αξιοπρέπεια του ατόμου, για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα των πολιτών γιατί άλλως: «Πάσα επιστήμη χωρίζομένη αρετής πανοργία φαίνεται».

ΙΟ κ. Θωμάς Τσικρίκας είναι Επ. Καθηγητής Ιατρικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας-Διευθυντής της Α' Παθολογικής Κλινικής, Π.Γ. Νοσ. Λάρισας και Πρόδεδρος του τμήματος Λάρισας του Ε.Ε.Σ. Το άρθρο του αναδημοσιεύτηκε από τις Θεσσαλικές Επιλογές-Ιουνίου 1995]

Ο εγκληματίας καθηγητής Δόκτωρ Carl Clauberg πειραματίζόταν με την στείρωση των γυναικών με ακτίνες X και άλλα μέσα

Αποωπη της εβραϊκής συνοικίας Ιωαννίνων προπολεμικά. Στο κέντρο διακρίνεται ο Ραβίνος.

Η τραγωδία της εξόλοθρευσης των Εβραίων των Ιωαννίνων

Του κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΡΑΚΗ

MΕ ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΡΤΕΡΙΑ οι κάτοικοι της τότε μικρής μας πόλης τα Γιάννινα περνούσαν την αβάσταχτη ξενική κατοχή μετά τον ελληνο-ταταϊκό πόλεμο του 1940.

Οι μέρες εκείνες περνούσαν γεμάτες στρογγεις, αβεβαιότητα για το μέλλον, φόβο και αγωνία, συνναισθήματα, που γέμιζαν

την ψυχή όλων μας από τη συνοχότητη, που επέβαλε ο κατακτητής, τον περιορισμό της κυριολεξίας τα βράδια, τα συγκά μπλόκα, που έκαναν οι Γερμανοί σε διάφορες συνοικίες της πόλης μας και το άρπαγμα αγαθών από διαφόρους συμπολίτες μας, καθώς και τη φυλάκιση ή το σκότωμα πατριωτών της Αντίστασης.

Περισσότερο νομίζω επιθρέάζει αυτή η περίοδος εμάς τα μικρά τότε παιδιά, που συνεχώς είχαμε ένα τρεμουλιασμα στην ψυχή μας και με δυσκολία διαβάζαμε, παίζαμε και γελούσαμε.

Έτσι με δισκολίες, πείνα και στενοχώριες φτάσαμε στο 1944, μια χρονιά, που μπήκε με κρύο, βροχές και μπόλικα χιόνια, όπως ήταν τότε ο καιρός στα Γιάννινα.

Οι άνθρωποι της πόλης μας παρακολούθουσαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα γεγονότα, που συνέβαιναν στον κόσμο, στην Ευρώπη, στην πατρίδα μας και στην περιοχή μας, ακούγοντας χρυφά φαδιόφωνο και ό,τι μαθαίνονταν από στόμα σε στόμα ή από προκηρύξεις των αντιστασιακών οργανώσεων, γιατί οι εφημερίδες, που εκδίδονταν τότε λογοχρίνονταν κι έτσι γράφονταν σ' αυτές ό,τι διέταξε ο κατακτητής.

Εκτός των άλλων που λέγονταν χρυφά κυκλοφόρησε και ότι οι Εβραίοι των Γιαννινών κινδύνευαν να εξολοθρευτούν από τους Γερμανούς, όπως αυτοί έκαναν τους Εβραίους της Γερμανίας και των άλλων χωρών της Ευρώπης, τις οποίες είχαν κατακτήσει γρηγορότερα από την Ελλάδα.

Η πληροφορία αυτή αναστάτωσε τους Γιαννιώτες και πολλοί Χριστιανοί συζητούσαν το θέμα με τους φίλους τους Εβραίους, για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Αυτό έκανε κι ο πατέρας μου, γιατί είχε φίλους και γνωστούς Εβραίους, όπως ήταν τότε και οι περισσότεροι Γιαννιώτες φίλοι και γνωστοί ανεξαρτήτου θρησκείας.

Περισσότερο όμως το συζητούσε με το λαζανοπώλη Εβραίο Νταβή, ο οποίος είχε λαζανοπώλειο στο Κονδυλιό και στον οποίο πήγαινε τα λαζανικά του μποσταντίνου μας, όπως έκαναν κι άλλοι μποσταντζήδες σε άλλους λαζανοπώλες Χριστιανούς και Εβραίους.

Εκείνος, όμως, όπως και άλλοι, δεν μπορούσε να πιστέψει ότι θα γίνει κάτι τέτοιο κι όταν έρχονταν στο μποστάνι μας, όπου ήταν και το σπίτι, για να κανονίσουν με τον πατέρα για λαζανικά ή για να φέρει ή να πάρει δύο προβατίνες, που είχε και τις οποίες έφερνε για βοσκή στο χορτάρι, που φύτρωνε στα χαλάσματα του παλιού σερφαγιού του Τούρκου Μπέη Σέη και άνοιγαν συζήτηση γι' αυτό, έλεγε ότι τους είναι δύσκολο να φύγουν από το σπίτι τους ή αναφωτίσταν πού μπορεί να πάνε για ν' αποφύγουν τον επερχόμενο χαλασμό.

Στις συζητήσεις και στις πιέσεις φίλων και γνωστών Χριστιανών Γιαννιωτών λίγοι φύγανε, κινδύνως νέοι, για τα βουνά, όπου συναντήθηκαν και έμειναν στις αναρτικές ομάδες της Αντίστασης και μερικές οικογένειες πήγαιναν σε χωριά της περιοχής των Ιωαννίνων ή κρίβονταν σε χριστιανικά σπίτια αυτών, ενώ οι υπόλοιποι έμειναν στα σπίτια τους και στις δούλειές τους, λες και δεν ήθελαν ν' αποφύγουν ή δεν μπορούσαν να ξεφύγουν από το περιφρέμένο τους.

Μ' αυτή την κατάσταση προχωρούσε η χρονιά και ήρθε ο Μάρτης κρύος και παγερός, ενώ η πόλη μας γέμισε από περισσότερους Γκεσταμπίτες Γερμανούς, που

σκόρπιζαν, με την εμφάνισή τους, το φόβο σε όλους και ιδιαίτερα σε μας τα παιδιά.

Η 25η Μαρτίου 1944 πλησίαζε και οι μεγάλοι μας έλεγαν για τη διπλή γιορτή τη μέρα αυτή του Χριστιανισμού και του Έθνους και η λύπη μας ήταν μεγάλη που δεν μπορούσαμε να γιορτάσουμε την εθνική μας γιορτή ελεύθερα, γιατί και πάλι «μας πλάκωνε η σκλαβιά».

Κι ενώ ετοιμαζόμαστε τη μέρα εκείνη να πάμε στην εκκλησία έστω κι αν ήταν κρύος ο καιρός και ψιλοχιόνιζε, έφτασε το θλιβερό μαντάτο στη γειτονιά μας του ΑηΓιώργη του Νεομάρτυρα και στο σπίτι μας, ότι οι Γερμανοί έκαναν μπλόκο στην εβραϊκή συνοικία και μάζεψαν σε μια πλατεία του Μώλου 1850 περίπου Εβραίους, τους οποίους θα έστελναν στη Γερμανία για εξόντωση.

Αντό αναστάτωσε όλους, η μάνα άρχισε να κλαίει για τον άδικο χαμό των αθώων φίλων και γνωστών μας, ο πατέφας και ο μεγάλος αδελφός, φανερά λυπημένοι, έφυγαν από το σπίτι για να μάθουν στη γειτονιά λεπτομέρειες για το κακό που έγινε στην πόλη μας, ενώ εμείς τα μικρά παιδιά φρούσμένα βγήκαμε στον κεντρικό δρόμο της γειτονιάς, όπου συναντήσαμε όλους σχεδόν τους γείτονες μικρούς και μεγάλους, οι οποίοι μιλούσαν ή άκουγαν για τη χαλασία που έγινε.

Γιατί για χαλασμό επρόκειτο, αφού οι Γερμανοί δεν άφησαν κανένα Εβραίο στο σπίτι του, όλοι, νήπια, παιδιά, νέοι, μεσήλικες και γέροι ήταν εκεί στην πλατεία έτοιμοι να φροτωθούν σε καμιόνια, σαν τα ζώα κι απ' αυτά στη Λάρισα σε εμπορικές αμάξιστοιχίες με προορισμό τα κρεματόρια, όπου είχαν εκείνη την τραγική κατάληξη οι περισσότεροι, χωρίς οίκτο από τους συνανθρώπους τους Γερμανούς.

Κι ενώ βρισκόμασταν στα πεζοδόριμα της γειτονιάς μας είδαμε από το βάθος του δρόμου μπροστά στο Γηροκομείο των Ιωαννίνων να έρχονται τα γερμανικά αυτοκίνητα με τους Εβραίους φροτωθέντες σε ανοιχτά και μερικά σκεπασμένα από πάνω με μουσαμά, ενώ το χιόνι έπειρε ψιλό μεν, ασταμάτητα όμως και το κρύο ήταν τουσυγχρόνως.

Εκείνη τη στιγμή είχαν φτάσει μπροστά μας τα αυτοκίνητα με Γερμανούς στρατιώτες βαριά οπλισμένους κι ακολουθούσαν τ' αυτοκίνητα με τους συμπολίτες μας Εβραίους φρουρούμενους από μερικούς οπλισμένους στρατιώτες.

Οι τραγικές φριγούρες αυτών σκόρπισαν τη λύπη και το σπαραγμό στους γειτόνους μου κι ενώ οι γυναίκες, μαζί κι η μάνα μου, ξέσπασαν σε κλάμα με φωνές, οι άντρες κι εμείς τα παιδιά κλαίγαμε σιωπηλά μπροστά στο θέαμα που αντικρύστηκε.

Τα πρόσωπα όλων των Εβραίων ήταν κίτρινα από το κρύο, την ταλαιπωρία και το φόβο, πολλοί έκλαιγαν και προσπαθούσαν να προφυλάξουν τα παιδιά τους από το κρύο και το χιόνι, άλλοι ήταν ανέκφραστοι και κλεισμένοι στον εαυτό τους, ενώ άλλοι με δακρυσμένα μάτια, όρθιοι κι αναμαλλιασμένοι, μας χαιρετούσαν και φώναζαν να τους θυμούμαστε, λες και καταλάβαιναν ότι δεν θα ξανασυναντίμασταν.

Σ' ένα από τα ανοιχτά αυτοκίνητα αντικρύστηκε, τ'

αδέλφια μου κι εγώ, το λαχανοπώλη Νταβή όρθιο να κρατιέται με το δεξί του χέρι από το σίδερο της οροφής του αυτοκινήτου, περιστοιχισμένο από την ουκογένειά του, πανιασμένο και αναμαλλιασμένο από τον κρύο με χιόνι αέρα να προσπαθεί να δει τον πατέρα προς την πλευρά του μποστανιού μας.

Όταν το αυτοκίνητο βρέθηκε μπροστά μας τον φωνάξαμε δυνατά κι εκείνος χαρούμενος που μας είδε με δάκρυα στα μάτια μας είπε: «Παιδιά να πείτε στο Νάσιο (το όνομα του πατέρα μου) ότι τα χορήματα για τα λαχανικά της εβδομάδας τα έχω πάνω στον κομό του σπιτιού μου, να πάει να τα πάρει, καθώς και τις δύο προβατίνες, που τις έχω στο καλυβάκι του κήπου».

Κι ενώ το αυτοκίνητο έφευγε σιγά-σιγά προς την έξοδο της πόλης μας τον βλέπαμε όρθιο και πιο ήρεμο, που μας άφησε την παραγγελία για τον πατέρα, να μας χαιρετάει με το ελεύθερο χέρι ως που χάθηκε στη στροφή του δρόμου κοντά στο σπίτι του ΑηΓιώργη.

Εμείς πήγαμε προς το δρομάκι, που ήταν τότε στα μέσα του κεντρικού δρόμου της γειτονιάς και οδηγούσε στο μποστάνι μας κι εκεί βρήκαμε τον πατέρα καθισμένο σε μια πέτρα στη γωνία του σπιτιού του Μιχάλη Γιακουμίκη κι όταν του είπαμε τα καθέκαστα ξέσπασε σε κλάμα λέγοντας: «αυτά θα κοιτάζουμε τώρα, που αυτοί χάνονται».

Έτσι η επιθυμία του αειμνήστον Νταβή δεν εκτελέστηκε και τα χορήματα έμειναν στον κομό και οι προβατίνες στον κήπο του σπιτιού του και χάθηκαν, όπως χάθηκε και το υπόλοιπο βιος του τις μέρες, που ακολούθησαν.

Εγώ με άλλα παιδιά της γειτονιάς κατεβήκαμε στην πατωσιά στην άκρη της Λίμνης κάτω από τα μποστάνια αυτής και με φοβερή θλιψή βλέπαμε τα γερμανικά αυτοκίνητα με το ανθρώπινο φροτίο ν' ανεβαίνουν στο δρόμο του Μιτσικελιού, που οδηγούσε και οδηγεί στο Μέτσοβο, στα Τρίκαλα, στη Λάρισα κ.λ.π. και επηρεασμένοι από τα γεγονότα της ημέρας ανέβαινε στα βουβά στόματα όλων μας ένα μεγάλο ΓΙΑΤΙ;

Υπέροχα κάθησα αρκετή ώρα μόνος μου εκεί χωρίς να μπορώ να συνέλθω από τις τραγικές αυτές καταστάσεις, ενώ αισθανόμουν ένα αφάσταχτο πόνο στη μικρή μου καρδιά, που νόμισα ότι από στιγμή σε στιγμή θα σπάσει.

Αυτή δεν έσπασε τότε και έζησα, μεγάλωσα και να τώρα πενήντα χρόνια μετά από κείνο το ολοκαύτωμα των αθώων Εβραίων συμπολιτών μας οι παιδικές μου αναμνήσεις θέρεψαν κι έγραψαν τα παραπάνω σαν ελάχιστο φόρο τιμής στην ιερή μνήμη τους.

Είναι άσχημες, τραγικές και φοβερές οι καταστάσεις του πολέμου και της ξενικής κατοχής κι όλοι προσπαθούμε να τις ξεχάσουμε, είναι όμως στιγμές, που πρέπει να τις θυμούμαστε για να μην κάνουμε τα ίδια λάθη κι επαναλαμβάνουμε τους πολέμους και τις εξοντώσεις αθώων ανθρώπων από ρατσιστικές και μόνο τάσεις, όπως εμφανίζονται και στις μέρες μας δυστυχώς σε διάφορα μέρη του κόσμου, ενώ επανεμφανίζονται επικίνδυνα οι νεοναζιστές και οι νεοφασίστες.

[Από την Ηπειρωτική Εταιρεία, μηνιαία έκδοση της ομώνυμης εταιρείας, Μάρτιος 1994]

Από τη Συναγωγή των Ιωαννίνων

«Ἐν συνεχείᾳ του υπ' αριθμ. πρωτ. 1319 της 28 Ιουνίου ε.έ. εγγράφου μας γνωρίζομεν υμίν ότι μετά την υποβολήν της εκθέσεως του Συμβούλου μας κ. Κανάρη Κωνσταντίνη απεφασίσθησαν υπέρ της Κοινότητός σας τα κάτωθι:

1. Νεκροταφείον: Ενεκρίθη πίστωσις εκ δραχμών 1.000.000 δι' ἔξοδα επισκευής του μανδροτοίχου και της κεντρικής πύλης και της κατασκευής του οικίσκου του φύλακος, όπερ ποσόν και σας αποστέλλομεν μέσω της Τραπέζης Αθηνών.

2. Συναγωγή: Λόγω της μεγάλης ελαττώσεως του αριθμού των μελών της Κοινότητός σας και της ως εκ τούτου πλήρους επαρκείας της διασωθείσης εντός του Φρουρίου Μεγάλης Συναγωγής, δεν ενδείκνυται η αποκατάστασις των τριών ετέρων καταστραφειών Συναγωγών. Πάντως διά τον καθαρισμόν εκ των εν αυτάς ερεπίων κ.λ.π. και τον αποκλεισμόν του χώρου αυτών διά σανίδων ή πλίνθων, ενεκρίθη πίστωσις εκ δραχμών ενός εκατομμυρίου (1.000.000). Το υπ' αριθμ. 1 έργον (επισκευή μανδροτοίχου κ.λ.π.) και την υποβολή υμίν κανονικών απολογιστικών καταστάσεων.

3. Σχολείον, γηροκομείον: Διά τα επιτεταγμένα ταύτα ακίνητα της Κοινότητός σας δέον να επιμεληθήτε αμέσως του καθορισμού των σχετικών αποζημιώσεων και της εισπράξεως αυτών, τοσούτον μάλλον καθ' όσον

1946: Η Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων

T

ο 1946, μετά το Ολοκαύτωμα, οι λιγοστές εναπομείνασες Ισραηλιτικές Κοινότητες της Ελλάδος προσπαθούσαν να αναδιοργανωθούν. Αντιμετώπιζαν όμως εκτός του αποδεκατισμένου έμψυχου δυναμικού τους, σοβαρότατα προβλήματα ιντιλικών μέσων.

Το παρακάτω έγγραφο, με ημερομηνία 3 Ιουνίου 1946, του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβούλου Ελλάδος προς την Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων είναι χαρακτηριστικό.

τα ποσά άτινα η Κοινότης δύναται να προσπορισθή εκ της αιτίας ταύτης είναι αρκετά σημαντικά.

4. Γραφείον Κοινότητος: Την στοιχειώδη επίπλωσιν του γραφείου της Κοινότητάς σας δέον να εξασφαλίσητε εξ ιδίων σας πόρουν ή εξ εις είδος εισφορών των μελών σας.

5. Ακίνητος περιουσία της κοινότητος: Λαμβανομένης υπ' άριθμην της επιτακτικής ανάγκης πλήρους απογραφής, τόσον των ακινήτων της Κοινότητός σας, δύον και των εγκαταλελειμένων περιουσιών ενεκρίθη πίστωσις εκ δοχείου πενήντα χιλιάδων (150.000) διά την μισθοδοσίαν ενός εκτάκτου υπαλλήλου προσληφθορμένουν επί δίμηνον και ασχοληθησούμενου αποκλειστικώς και μόνον με την απογραφήν ταύτην. Κατόπιν τούτου παρακαλούμεν όπως μας υποδείξητε κατάλληλον πρόσωπον ίνα διορίσωμεν τούτον.

6. Περιθαλψις: Διά τα ζητήματα της περιθαλψεως πρόκειται να επιληφθή η αρμόδια διά ταύτα Κεντρική Επιτροπή Περιθαλψεως, προς ήν και εισηγήθημεν σχετικώς».

[Άρθρα για την Ισραηλιτική Κοινότητα Ιωαννίνων έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό μας στα παρακάτω τεύχη (ο πρώτος αριθμός είναι του τεύχους και ο δεύτερος της σελίδας): 3/3-8/19-17-42/15-47/3-63,68/36-81/26-106/20-107/36-111/3 και 115/21]

Μια Συναγωγή στο Σεράγεβο

Η παλαιά Εβραϊκή Κοινότητα αγωνίζεται
να διατηρήσει την κληρονομιά της

Για χιλιάδες Μουσουλμάνους, Σέρβους και Κροάτες, φυσικά και για Εβραίους της πόλης, ο ασύρματος μιας

Συναγωγής στο Σεράγεβο είναι η μοναδική σύνδεση με συγγενείς που βρίσκονται έξω από την πολιορκημένη πόλη.

«Ένα τυπικό μήνυμα», λέει ο Ντέγιαν Στόινιτς την ώρα που φάχνει τις συγνότητες, «έναι, ότι δεν έχουμε τροφή, νερό και ηλεκτρικό ψεύμα, είμαστε όμως καλά». Προσπαθεί να πιάσει τη

συγνότητα της Συναγωγής του Ζάγκρεμπ: «Καλημέρα Ζάγκρεμπ, εδώ Σεράγεβο, όβερ». Από την Κροατία έφερει η απάντηση: «Είμαι η Μπιλιάνα, εδώ Ζάγκρεμπ. Έχετε μηνύματα»;

Η Συναγωγή με χόρμα κόκκινο και ώχρας βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς πόλης του Σεράγεβο. Είναι γητισμένη το 1902, λίγες δεκαδές μέτρα από τη Σερβική ορθόδοξη και την Κροατική καθολική μητρόπολη και πολύ κοντά στο λεπτό σαν βελόνα μιναρέ του τζαμιού από το 16ο αιώνα. Εδώ και χρόνια, η Συναγωγή ποτέ δεν ήταν τόσο πολυσύγχρονη όσο σήμερα με τον πόλεμο.

Την ώρα που ο Ντέγιαν, σ' ένα από τους πίσω χώρους του ορόφου μιλά στον ασύρματο με το Ζάγκρεμπ και με το Βελιγράδι, κάτω στην είσοδο ένα πεινασμένο πλήθος περιμένει να σερβιλούσθει η σούπα, με την οποία τρέφονται 320 άτομα την ημέρα. Στο γραφείο του Ιβίτσα Τσέρεσνιες, προέδρου της Ισραηλιτικής Κοινότητας, πολλοί γράφουν μηνύματα στις γυναίκες και τα παιδιά τους έξω από την πόλη. Έξω στο δρόμο, πελάτες γεμίζουν από το πρώι μέχρι αργά το βράδυ το Εβραϊκό φαρμακείο, το καλύτερα εφοδιασμένο στο Σεράγεβο.

Άλλα το κτίριο της Συναγωγής φαίνεται σκονισμένο και παραμελημένο. «Η φλόγα της πίστης είναι ένα μικρό κερί τώρα», λέει ο επιστάτης Μισέλ Ντανόν. «Τα έθιμα πεθαίνουν εδώ και χρόνια. Μόνον οι ηλικιωμένοι άνθρωποι τα τηρούν». Δεν βρέθηκε νέος φαβίνος μετά το θάνατο του προηγούμενου.

Η Χαγκαδά του Σεράγεβο

Ηχαγκαδά του Πεσσάχ εξιστορεί την φυγή των Εβραίων από την Αίγυπτο και η ανάγνωσή της γίνεται στα δύο Πασχαλινά τελετουργικά δείπνα του Σεντέρ, με προσευχές για να μην επαναληφθούν οι Δέκα Πληγές του Φαραώ: Βάτραχοι, ζωύφια, άγρια θηρία, θάνατος των κατοικιδίων ζώων, λέπρα, χαλάζι, ακρίδες, σκότος, θάνατος των πρωτότοκων παιδιών, μετατροπή των νεφών σε αίμα.

Το εικονογραφημένο χειρόγραφο που είναι γνωστό με το όνομα Χαγκαδά του Σεράγεβο ανήκει στα σημαντικότερα Ιουδαϊκά χειρόγραφα του Μεσαίωνα. Της κυριώτερης διήγησης προη-

γείται συλλογή με 34 σκηνές από την Πεντάτευχο, ζωγραφισμένη σε εκλεκτό δέρμα, η οποία αρχίζει με τη Δημιουργία του κόσμου. Υποθέτουν ότι η Χαγκαδά γράφηκε γύρω στο 1350 στην Ισπανία. Οι περιπλανήσεις της αρχίζουν το 1492 με την εκδίωξη των Εβραίων από την Ισπανία. Το 1609 βρέθηκε στην Ιταλία και τελικά, μαζί με την Σερβαραδίτικη οικογένεια των Κοέν ήλθε στο Σεράγεβο. Οι Κοέν πούλησαν τη Χαγκαδά στο Εθνικό Μουσείο του Σεράγεβο το 1894. Προφανώς, μέχρι τότε την χρησιμοποιούσαν κατά τα δείπνα του Σεντέρ, αφού στις σελίδες της υπάρχουν σημάδια από σταγόνες κρασιού.

Η φωνή του ασύρματου, η κουζίνα που μαγειρεύει τη σούπα και το φαγιασκείο κρίβουν τον αρχιθάνατο της παλαιάς Εβραϊκής κοινότητας του Σεράγεβο. «Για πρώτη φορά μετά το 17ο αιώνα υπάρχουν λιγότεροι από 1000 Εβραίοι στο Σεράγεβο», λέει ο Γιάκομπ Φίντσι, επικεφαλής της Εβραϊκής φιλανθρωπικής ογκόνισης της Βοσνίας La Benevolencija. Από τους 1400 Εβραίους του Σεράγεβο πριν από το Γιουγκοσλαβικό πόλεμο, πολλοί κατέφυγαν το 1993 στο Ισραήλ, ιδιαίτερα νέοι. «Οι μισοί δεν θα γυρίσουν», λέει ο Γιάκομπ. «Θα βρουν εκεί καινούρια κατοικία και καλή δουλειά. Και οι δύο μου γιοι είναι στο Ισραήλ».

Είναι το λιγότερος μας κοινότητας με βαθιές ωζές στη Βοσνία. Οι Εβραίοι ήθαν για πρώτη φορά στο Σεράγεβο το 1531, μετά την εκδίωξή τους από την Ισπανία το 1492 και μετά από χρόνια περιπλάνησης μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Πρώτη καταστραφούν από τους εθνικοσοσιαλιτές. 8 Συναγόγες δέσποζαν στον ορίζοντα του Σεράγεβο. Οι μισοί από τους επιζήσαντες του Ολοκαυτώματος μετανάστευσαν το 1948 στο Ισραήλ. Αν και ο σημερινός πόλεμος είχε ήδη αρχίσει, η κοινότητα εόρτασε το 1992 την 50η επέτειο του διωγμού από την Ισπανία με συναντίες και συνεστάσεις. «Σιγητήσαμε για τους προγόνους μας στην Ισπανία τον 13ου αιώνα», είπε ο κ. Τσέρενιες. «Ήταν μια χρυσή εποχή, όπου Εβραίοι και Μουσουλμάνοι ζύσαν ειρηνικά».

Οι Βόσνιοι Εβραίοι αγαπούν την Ισπανική τους κληρονομιά. Ο Γιάκομπ Φίντσι μιλά Λαντίνο, τη γλώσσα που έφεραν οι Εβραίοι από τη μεσαιωνική Ισπανία. Ο θησαυρός τους είναι μια Χαγκαδά του Πάσχα από τον 14ο αιώνα, ένα ευκονογραφημένο ιερό χειρόγραφο από την Ισπανία και ένα από τα 3 που έχουν απομείνει σ' όλο τον κόσμο. Όταν οι Ναζί κατέλαβαν τη

Γιουγκοσλαβία το 1941, οι Γερμανοί προσπάθησαν να βρουν τη Χαγκαδά. Ο Κροάτης διευθυντής του μουσείου όπου βρισκόταν το βιβλίο, το φυγάδευσε και το παρέδωσε σ' ένα Μουσουλμάνο καθηγητή πανεπιστημίου. Ο τελευταίος το πήγε στο βουνό Μπιελάσνιτσα, κοντά στο Σεράγεβο, όπου το έκριψαν Σέρβοι επί 4 χρόνια. Είναι μια ιστορία από την ανεκτική Βοσνία του παρελθόντος.

Το 1992 με το ξέσπασμα του πολέμου, η Χαγκαδά του Πεσσάχ φυγάδευθηκε πάλι από το Εθνικό Μουσείο, το οποίο λίγες ημέρες μετά τη φυγάδευση βομβαρδίσθηκε και κάρπε. Επί 3 χρόνια ήταν άγνωστο το κυριαρχεύοντας. Το Εβραϊκό Πάσχα του 1995, ο πρόεδρος της Βοσνίας Ιζετπέρζικ ήταν παρόντας τη Χαγκαδά στην Ισραηλιτική Κοινότητα του Σεράγεβο. Έγινε γνωστό ότι μετά τη σωτήρια φυγάδευση από το Μουσείο, τοποθέτησαν τη Χαγκαδά στο ασφαλές υπόγειο θησαυροφύλακιο της Εθνικής Τράπεζας της Βοσνίας, μαζί με τα αποθέματα χρυσού. Το Πάσχα του 1995 ήταν ξεχωριστό για την Ισραηλιτική Κοινότητα του Σεράγεβο: Στα τελευταία δείπνα αναγνώσθηκαν τα αποσπάσματα από το πρωτότυπο της Χαγκαδά.

Ο πόλεμος χώρισε τους Βόσνιους Εβραίους. Οι Εβραίοι που ζούν στο κέντρο του Σεράγεβο μπορούν να μιλήσουν με τους φίλους τους από το Ζάγκρεμπ και το Βελιγράδι, όχι όμως με τις 25 Εβραϊκές οικογένειες που μένουν μερικές εκατοντάδες μέτρα μακριά, στο Σερβοκρατούμενο προάστειο Γκριταφίτσα. Ο Γιάκομπ δεν μπορεί να επιστρέψει ούτε τους τάφους των γονέων του: Το παλαιό Εβραϊκό κοιμητήριο βρίσκεται επάνω στο μέτωπο της πολεμικής σύγκρουσης και πολύ συχνά οι ειδήσεις της τηλεόφασης αναφέρονται σε σφραγίδες μάχες γύρω από το «Εβραϊκό νεκροταφείο».

Μια κάποια παρηγοριά είναι ότι καμία από τις πλευρές του

κτηνώδους Βοσνιακού πολέμου δεν ρίχνει το φταξίμο στους Εβραίους. «Για πρώτη φορά στη μακροχρόνια σκληρή ιστορία, οι Εβραίοι δεν θεωρούνται ένοχοι», λέει ο Γιάκομπ.

Η Κοινότητα χρηματοποεί τη θέση της, ως σχετικά αποστασιοποιημένη από τη Βοσνιακή διαμάχη, για να φέρνει βοήθεια στο Σεράγεβο. Εκτός από την κουζίνα και τον ασύρματο, η La Benevolencija προμηθεύει 40% των φαρμάκων που χρηματοποιούνται στην πόλη. Η τελευταία προσπάθεια είναι να εισάγουν 130 αναπτηρικές καρέκλες. Καμία δεν θα δοθεί σε Εβραίους. Οι περισσότερες θα δοθούν σε Μουσουλμάνους, ένα γεγονός που κάνει υπερήφανο τον Γιάκομπ. «Πολλοί Μουσουλμάνοι στο Σεράγεβο έκριψαν Εβραίους από τους Ναζί κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Δεν μπορώ να το ξεχάσω».

Έχω από το Σεράγεβο, σκορπισμένες Ισραηλιτικές κοινότητες υπάρχουν στο Μόσταρ, στο Σερβοκρατούμενο Ντόμποϊ και στην πολυεθνική, υπό κυβερνητικό έλεγχο Τούζλα. Και αντιμετωπίζουν ένα μέλλον αβέβαιο, σε περιπτώση που η Βοσνία διαιρεθεί σε κρατίδια εθνοτήτων που βιασίζονται στο θρησκευτικό δόγμα. «Ανθρώποι διαφορετικών θρησκειών ζουν στη Βοσνία εδώ και 500 χρόνια και τώρα οι πολιτικοί θέλουν να περάσουν σύνορα μέσα από τις κρεβατοκάμαρές μας», διαμαρτύρεται ο Γιάκομπ. Αν και έχουν μείνει λίγοι, φορούνται ότι το ξεριζωμά των Εβραίων θα καταστρέψει ένα ζωτικό μέρος της Βοσνιακής ταυτότητας. «Η Βοσνία είναι ένα καθβέλι φωμί μέσα στο οποίο Σέρβοι, Μουσουλμάνοι και Κροάτες είναι όπως το αλεύρι, το σιμιγδάλι και η μαγιά. Είμαστε το αλάτι του Σεράγεβο και ακόμη δίνοντες μια ιδιαίτερη γεύση στην πόλη αυτή».

Marcus Tanner

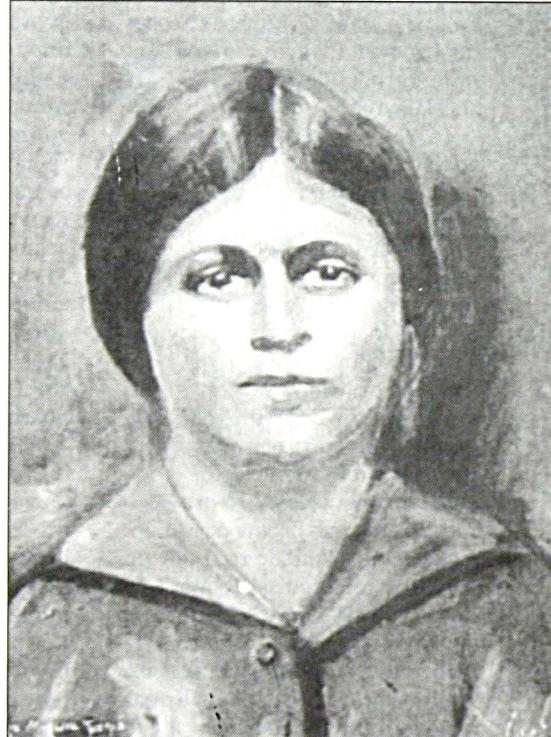
[Από το Internet. Ευγενική μετάφραση στα ελληνικά του κ. Γιώργου Β. Ριτζούλη]

Η διεθνής αναγνώριση του Τζούλιο Καΐμη

Εβδομήντα έργα του Έλληνα ζωγράφου στο Εβραιϊκό Μουσείο της Νέας Υόρκης

Hταν ένας απομονωμένος άνθρωπος, ένας περιθωριοποιημένος ζωγράφος που ποτέ όσο ζύσε δεν εξέθεσε τα έργα του. Ο Τζούλιο Καΐμη (1897-1982) χάριζε σχέδια στους φίλους του και σπανίως πουλούσε. Τώρα τα σχέδια αυτά που έγιναν με ευτελή υλικά σε καφενεία και ταβέρνες και τα λιγόστα του λάδια, εβδομήντα έργα συνολικά, θα εκτεθούν στο Εβραιϊκό Μουσείο της Νέας Υόρκης, μετά το ειδικό ενδιαιρέον που έδειξε για τον Έλληνα ζωγράφο η διευθύντριά του κ. Ρόζενμπλαουμ. Η έκθεση θα συνοδευτεί από μια έκδοση που θα κυκλοφορήσει παραλλήλα στην Αμερική (Εισαγωγή Μισέλ Φάις, εκδ. Caratzas, χορηγία Σαμ Μπενφουμπτή). Ένα λεύκωμα με όλα τα έργα του θησαυρισμένα - λάδια, ακονίαδες, σχέδια - και ένα εισαγωγικό κείμενο για την ιδιομορφία της αποικίας του και την εποχή του, τις παρέες του (Κόντογλου, Σικελιανός, Τσαρούχης) ώστε να γνωρίσουν οι Αμερικανοί ένα ζωγράφο, σχέδιον άγνωστο ακόμη και στην πατρίδα του.

Η αποκατάσταση του έργου του στην Ελλάδα άρχισε με την έκδοση «Τζούλιο Καΐμη, ένας αποσιωπημένος» (Γαβριηλίδης) και συνεχίζεται με το νέο τεύχος του περιοδικού «Λέξη». Είναι αφιερωμένο - εικαστικά - στον Καΐμη και συμπληρωμένο

Προσωπογραφία του Τζούλιο Καΐμη. Έργο από τη συλλογή Ελένης Τράτρα.

με ένα κριτικό σημείωμα της Αθηνάς Σχινά και εισαγωγή του Μισέλ Φάις. Σταχυλογούνται επίσης ανέκδοτα αποσπάσματα από μια εκτενέστερη μελέτη του Τζούλιο Καΐμη με τίτλο «Γύρω στο αίσθημα του Ωραίου» και μότο, στο πρόχειρο εξώφυλλό του, τη ρήση του Ηράκλειτου: «Το παν εξ ενός και το εν εκ πάντων». Το χειρόγραφο του Καΐμη, μια ανέκδοτη αλλά ολοκληρωμένη αισθητική εργασία, εξιστορεί τις ειμιονές του ζωγρά-

φου: λαϊκή τέχνη, μεσογειακός πολιτισμός, ηθική δομή της παράδοσης του ωραίου.

Γιατί ο Καΐμη, εκτός από ζωγράφο υπήρξε και αισθητικός: ο πρώτος συστηματικός μελετητής του Καραγκιόζη, υποστηρικτής της ταπεινής λαϊκής τέχνης, συνεργάτης στο πρωτοποριακό Τρίτο Μάτι και στο Φραγγέλιο, μεταφραστής έργων του Ησιόδου, του Μπενεντέτο Κρότσε, του Μακιαβέλι. Μετά τη δεκαετία του '50,

μάλιστα, στράφηκε στη διδασκαλία της τέχνης εγκαταλείποντας σταδιακά τη ζωγραφική.

Ο Τζούλιο Καΐμη γεννήθηκε στην Κέρκυρα και το οικογενειακό του δέντρο σχεδόν μπορούσε να προδικάσει την ενασχόλησή του με την τέχνη. Ο πατέρας του συναναστρεψόταν τον Θεοτόκη και τον Λορέντζο Μαβίλη. Η μητέρα του ήταν πρώτη ξαδέρφη του Γάλλου συγγραφέα Αλμπέρ Κοέν. Ο νεαρός Τζούλιο σπούδασε στο Σχολείο των Τεχνών του Πολυντεχνείου, με καθηγητές τον Γερανιώτη, τον Βικάτο και τον Παρθένη. Γνώρισε τον Καζαντζάκη και συνδέθηκε φιλικά με τον Κόντογλου. Ακούγαστος ταξιδιώτης, έφτασε μέχρι την Παλαιστίνη, τη Συρία και την Υεμένη. Το 1931 συνυπέγιαψε (με τον Σπ. Μελά, τον Πικιώνη, τον Στρατή Δούκα κ.ά.) μια επιστολή που απευθυνόταν στον Ζαχαρία Παπαντωνίου, διευθυντή τότε της Εθνικής Πινακοθήκης, για την υποδοχή της πρωτοποριακής τέχνης στον τόπο μας. Όσο για την τέχνη, στο σύνολό της, εκδηλώνεται σύμφωνα με τον Καΐμη «μέσα από την ψυχή του ανθρώπου, ώστε να συμπληρωθεί η φενγαλέα και φαινομενική ομορφιά της με κάτι που να 'ναι πιο στάσιμο και παντοτεινό».

Αμάντα Μιχαλοπούλου
(Καθημερινή, 30.8.1995)

Από την παράσταση του «Ναμπούκο» στο Φεστιβάλ Αθηνών το 1992

Πολλοί μουσουρογοί εμπνευσθήκαν απ' τα ιερά βιβλία της Π. Διαθήκης και έγραψαν αρκετές όπερες, οι οποίες, μπορούμε να πούμε, ότι απετέλεσαν μια γέφυρα ώστε το πλατύ κοινό να έφθισε σε επαφή με τα παραμελημένα θρησκευτικά κείμενα.

O Méhul Etienne Nicolas (1763-1817) συνέθεσε τον «Ιωσήφ» που πρωτοπαρουσιάστηκε το 1807 στο Παρίσι. Ένας μπάσος κάνει τον Ιωσήφ, τενόροι είναι ο Γαδ, Ιούδας, Ισαγάρ, Δαν, Σεβουλών, Ασήρ, Μανασής, σωτράνο ο Συμεών, βαρύτονοι οι Ρουβήν, Ναφατάλη, τενόρος επίσης ο Βενιαμίν. Ο Ιακώβ είναι ένας απλός βοσκός απ' την Χεβρών, ενώ μπάσοι είναι οι Αιγύπτιοι, οι Ισραηλίτες, στρατιώτες και σκλάβοι.

O Saint Saëns Camille (1835-1921) γράφει την όπερα «Σαμφών και Δαλιδά», η οποία πρωτοεκτέλεστηκε το 1877 στην Βαϊμάρη. Η υπόθεση εξελίσσεται το 1150 π.Χ. στο Ισραήλ..

O Dallapiccola Luigi (1904-1975) συνέθεσε τον «Ιόβ». Πρώτη παρουσίαση στην Ρώμη το 1950. Ο **Milhaud Darius** (1892-1974) γράφει τον «Δανιδ» που πρωτοεκτέλεστηκε το 1954 στο Μιλάνο. Ο **Giuseppe Verdi** (1813-1901) την όπερα «Ιερουσαλήμ» με πρώτη παρουσίαση της το 1847 στο Παρίσι.

O Stephan Rudi (1887-1915) συνέθετε την όπερα «Οι πρώτοι άνθρωποι», υπόθεση σχετική με τον Αδάμ, Είνα, Άβελ και Κάιν, που πρωτοπαρουσιάστηκε το 1920 στην Φρανκφούρτη. Ο Ιταλός συνέθετης **Gioachino Rossini** γράφει το 1828 την όπερα «Μωυσής».

O Pizzetti Ildebrando (1880-1968) συνέθετε την «Δεβωρά και Ιωήλ». Πρώτη παρουσίασή της το 1922 στο Μιλάνο. Ο μουσουρογός της διωδεκάφθογγης σχολής **Arnold Schönberg** (1874-1951) γράφει τον «Μωυσή και Ααρών» που πρωτοεκτελείται το 1957 στην Ζυρίχη. Ο **Carl Nielsen** (1865-1931) συνέθετε τον «Σαούλ και Δανιδ». Πρώτη εκτέλεση το 1902 στην Κοπεγχάγη.

O Krzysztof Penderecki (γενν. 1933) συνέθετε τον «Χαμένο παράδεισο» που πρωτοπαρουσιάζεται το 1978 στο Σικάγο. Σχετική η υπόθεση με την βιβλική ιστορία. Ο

Η Παλαιά Διαθήκη πηγή εμπνεύσεως για όπερες

Του κ. ΣΤΕΛΙΟΥ Ι. ΚΟΦΑΧΕΙΛΗ

Αδάμ και η Είνα τρόγουν τον απαγορευμένο καρπό και διώχνονται απ' τον παράδεισο. Η κόλαση θριαμβεύει. Ο Σατάν και ο διάβολος πανηγυρίζουν τη νίκη τους. Οι πεπτωκότες άγγελοι Βεελζεβούλ, Μάμψων, Μολόχ, Βελιάλ, και βεβαίως ο Σαταν συμβούλευναν αυτούς πώς μπορούν να ξανακερδίσουν τον ουρανό. Ο αρχάγγελος Μιχαήλ, οδηγώντας τον Αδάμ και την Είνα έξω από τον παράδεισο δείχνει σ' αυτούς τα μελλοντικά παθήματα της ανθρωπότητος: αδελφοκτονία, πόλεμος, ολευθρος, θάνατος.

O Kirchner David Volker (γενν. 1942) συνέθετε την όπερα «Belshazar» που πρωτοπαρουσιάζεται το 1986 στο Μόναχο. Η υπόθεσή της έχει ως εξής: Ο βασιλιάς της Βαβυλωνίας ήθελε να φτιάξει τον υψηλότερο πύργο του κόσμου, σημάδι της δύναμής του. Ο γιος του Δανιήλ, (ο προφήτης) συμβούλευε τον πατέρα του να αποφύγει την οργή του Θεού και να σταματήσει την κατασκευή. Ο βασιλιάς δεν ακούει τις προφητείες το γιού του και συνεχίζει με όλα τα μέσα. Διοργανώνει μάλιστα και μια γιορτή δείχνοντας στην γηναία του τον ανώτερο όροφο του μνημείου. Η βασίλισσα ενθουσιάζεται. Στην γιορτή καταφθάνουν και επίσημα προσωπά. Ξαφνικά ακούνε ένα ισχυρό θόρυβο, βλέπουν μία φλόγα και μία φωμή στον τοίχο η οποία μεγαλώνει. Οι κίονες του ουρανοδομήματος τρέμουν. Ο Δανιήλ, εξηγεί την αιτία του ατυχήματος, λέγει ότι το αποτέλεσμα αυτό ήταν σημάδι Θεού και καταρέται τον πατέρα του. Το άγριο πλήθος τον σκοτώνει. Καθώς θάβεται ο Δανιήλ, η βασίλισσα φεύγει και ο Βελσαζάρ φιλονικεί άγρια με τον Θεό και μένει αφοιηθήτος.

Η Παλαιά Διαθήκη με το πλούσιο περιεχόμενό της, τα θημικά παλαίσματα και διδάγματα, είναι πηγή έμπνευσης όχι μόνο για όπερες αλλά και για άλλα μοντελά είδη. Ας θυμηθούμε τα περίφημα ορατόφωνα του Χαίντελ: Δεβωρά, Ισραήλ εν Αιγύπτῳ, Σαούλ, Σαμφών, Σολομών, Ιεράθ, Ιωσήφ κ.ά., του Χάντεν το έργο «Δημοιουργία», το ορατόφωνο του Μέντελσον «Ηλίας», την πρώτη συμφωνία του Λέοναρντ Μπερνστάιν «Ιερεμίας» και πολλά άλλα έργα γνωστών αλλά και αγνωστών συνθετών.

Μια απλή ιστορία της Κατοχής

«Νονά δεν θα μας πεις ένα παραμύθι; - Πάλι; Χθες δεν σας είπα ένα από τα ωραιότερα παραμύθια που μου έλεγε ο παππούς; «Ναι αλλά αυτό ήταν χθες. Απόψε πώς θα περάσουμε τη βραδιά μας; Η τηλεόραση έχει όλο ακατάλληλα, η Μαμά δεν αφήνει να τα δούμε». Για να δούμε τι θα θυμηθώ να σας πω απόψε... Άλλωστε παιξάτε πολύ όλη μέρα στο περιβόλι και θα 'στε κουρασμένα πρέπει να κοιμηθείτε νωρίς, να ξυπνήσετε νωρίς, να ευχαριστηθείτε το ωραίο πρωινό ξύπνημα της εξοχής...»

Ημασταν όλοι μαζί στο εξοχικό σπίτιάν μας μια ηλιόλουνη χειμωνιάτικη μέρα. Μόλις όμως έδυσε ο ήλιος η ψύχρα έπεσε απότομα και μαζευτήκαμε όλοι στο μικρό σάλονάκι.

Ακόμη δεν χειμώνιασε πολύ αλλά χρειάζεται ν' ανάψουμε το τζάκι. Μόλις φρούντωσαν οι φλόγες η ατμόσφαιρα έγινε ευχάριστη μέσα στο δωμάτιο. Σουρουπώνει... σε λίγο θα νυχτώσει, και οι σκιές που πέφτουν γρήγορα σε γυρίζουν πίσω σε χρόνια που εσύ ήσουν η μικρή Ρούλα που ζητούσε να της πουν ένα παραμύθι... ένα ωραίο παραμύθι με βασιλιάδες και βασιλοπούλες και τρομερά κατοχθώματα που κεντρίζουν την παιδική φαντασία να προχωρήσει πιο πέρα...

Και μετά ξαφνικά μια εικόνα από μια μικρή λεπτή φιγούρα ξεπειτέται μπροστά μου, όχι βασιλοπούλα του παραμυθιού, μα πραγματική, αληθινή και όμως ξεχασμένη από χρόνια.

Έρχεται από μακριά ξαναφεύγει και ξυπνάει μέσα σου ασθμαντες λεπτομέρειες, που δεν έχουν καμιά σπουδαία σημασία, κι όμως τις θυμάσαι σαν να ταν κάτι σημαντικό, κάτι πολύτιμο που πρέπει να το κρατήσεις να μη σου φύγει. Αν το χάσεις, το αφήσεις να ξεχαστεί μετά από αυτή τη στιγμή, πάει έφρυγε και δεν πρέπει, σου φαίνεται πολύτιμο. Δεν

πρέπει να το χάσεις. Πρέπει να το πεις, να το βγάλεις από μέσα σου τώρα. Μετά πάει έφρυγε...

- «Καλέ τι κάθεστε στα σκοτάδια;». Ακούγεται η φωνή της αδελφής μου. Το ομιλητικό σας σας έπιασε;... Άναψε ένα μικρό πορτατίφ υφασμάτινο που έριξε ένα γλυκό φως αλλά δεν έδιωξε εντελώς την μακρινή εικόνα...

- «Απόψε παιδιά, δεν θα σας πω παραμύθι με βασιλοπούλες και βασιλόπουλα· θα σας πω μια μικρή απλή ιστορία της Κατοχής...» - Τι είναι Κατοχή νονά;

Πού να ξέρουν δύο μικρά αγοράκια 5 και 7 χρονών τι είναι η Κατοχή. Την ίδια ερώτηση έκανε και η Ρούλα στον μπαμπά της, όταν είχε την ίδια ηλικία. Πάντως τότε εκείνη κατάλαβε ότι είναι κάτι κακό, γιατί δεν μπορείς να βγεις να παιξεις στο δρόμο και να απομακρυνθείς από το σπίτι, δεν μπορείς να βγεις μόλις νυχτώσει ούτε στην πόρτα. Δεν έχει πια σοκολάτες, το μόνο πράγμα που έτρωγε με ευχαρίστηση, χωρίς να λέει «δεν πεινάω όχι δεν θέλω» και να την λέει η μαμά της δύσκολη και ανόρεκτη... Ακόμη ξένοι στρατιώτες Γερμανοί και Ιταλοί μπήκανε μέσα στην Θεσσαλονίκη και τώρα δεν είμαστε, πια ελεύθεροι. - «Όπως τότε με τους Τούρκους στην πατρίδα σου την Ανατολική Θράκη μαμά;». «Ναι το ίδιο και χειρότερα, αλλά δεν πρέπει να το λέμε πουθενά γιατί υπάρχουν και κακοί άνθρωποι... Αυτά που λέμε είναι για να τα ξέρουμε εμείς «μεταξύ μας» κάτι σαν μυστικό ναι; «Οτι λέμε στο σπίτι θα είναι μόνο για μας δεν θα το λέμε παραπέρα».

Η Ρούλα είναι πολύ περήφανη που έχει ένα μυστικό με τον μπαμπά και τη μαμά της, και για ό,τι βλέπει και ακούει θα το κρατάει μέσα της και θα περιμένει να γίνει πάλι ελεύθερη να παίζει στο

Της κας
ΠΟΥΛΧΕΡΙΑΣ
ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

δρόμο και να τρώει σοκολάτες...

- «Εγώ όμως νονά, πετάγεται ο Δημήτρης, ξέρω, για τους Γερμανούς και τους Ιταλούς που τους νικήσαμε εμείς οι Έλληνες και που όλοι μάς θαύμαζαν για τη λεβεντιά μας όπως λέει και ο παππούς». «Τώρα όμως θα μας πεις την μικρή ιστορία της Κατοχής;».

- «Ναι την ιστορία της μικρής φίλης μου της Ρήνας...».

... Ξαφνικά η Ρήνα η ξεχασμένη από τόσα χρόνια Ρήνα μπήκε στο δωμάτιο... ερχότανε από μακριά, αλλά τόσο ξωντανή...

- «Η φίλη μου που λέτε παιδιά η Ρήνα ήτανε συμμαθήτριά μου στο δημοτικό. Δεν καθόμασταν στο ίδιο θρανίο γιατί εκείνη ήτανε πιο ψηλή από μένα με κατακόκκινα φουντωτά σγουρά μαλλιά και κατάλευκο πρόσωπο γεμάτο φακίδες». «Ήταν όμορφη νονά;».

- Ίωσ, όχι απ' ότι θυμάμαι μα εμένα μου φαινόταν πολύ όμορφη με τα κατακόκκινα μαλλιά της, που δεν τα είχε κανένα άλλο κοριτσάκι. Ήτανε, και σγουρά και γω τα ζήλευα γιατί δεν μου άρεσαν καθόλου τα δικά μου καστανά μαλλιά τόσο ίσια που μου τα έπλεκε σε δύο σφιχτές κοτούδες η μαμά μου.

Η Ρήνα καθόταν κοντά στο σπίτι μας λίγο πιο κάτω κοντά στο λάκκο. Ο λάκκος ήτανε ένα ρέμα που κατέβαινε αρκετό νερό το χειμώνα, νερό γάργαρο γεμάτο από νεογέννητα βατραχάκια κάτι μαύρα σαν ζουζούνια που ποτέ δεν γίνονται βατραχία γιατί το καλοκαίρι το ρέμα στέρενε και δεν είχε πια νερό.

Το σπιτάκι της Ρήνας ήτανε ένα μικρό σπίτι με ένα κητάκι. Το πρώι μερονόσα από κει να την πάρω να πάμε μαζί στο σχολείο. Μόνο στην πρώτη τάξη μας πηγαίνανε στο σχολείο, μετά μάθαμε το δρόμο, και πηγαίναμε μόνες μας. Δεν είχε τότε βλέπεις αυτοκίνητα πολλά στους δρόμους για να είναι επικίνδυνοι για τα παιδιά τα μικρά. Μόνο τα σκυλιά φρόμασταν. Αλλά μας είχε πει η μαμά να μην τα πειράζουμε και κείνα δεν θα μας πειράζουν.

Που λέτε λοιπόν παιδιά πηγαίναμε με τη Ρήνα στο σχολείο, και το απόγευμα πολλές φορές ερχότανε εκείνη στο σπίτι μας ή πήγαιναν εγώ στο δικό της. Προτιμόσα να πηγαίνω εγώ στο δικό της γιατί ο λάκκος όπως λέγαμε το ρέμα της γειτονιάς μας, ήτανε καταπράσινος με λίγα δεντράκια στις όχθες του και μου φάνταζε πολύ όμορφος. Δεν κατεβαίναμε να παίζουμε εκεί, θα λερώναμε τα φροεματάκια μας και θα ακούγαμε κατσάδα από τις μαμάδες μας. Ο λάκκος μου φαινότανε σαν ένας πολύ όμορφος

κήπος. Είχαμε και μεις στο σπίτι μας ανή στρωμένη με τσιμέντο και γύρω-γύρω παρτέρια με αρκετά λουλούδια. Ένα αγιόκλημα που ήτανε πολύ ψηλό και έφθανε ως το δεύτερο πάτωμα που μέναμε μοσχοβολούσε... Είχαμε ακόμη δύο φοδοδάφνες μια κόκκινη και μια ασπρη που είχανε γίνει μεγάλες σαν δέντρα και πολλές γλάστρες με λουλούδια...

Εμένα όμως μου άρεσε να βλέπω το λάκκο. Μου φαινόταν σαν ένας απλούστος μαγικός κήπος και ίσως γι' αυτό με τραβούσε. Μπορεί να ήτανε ωραίο αυτό το ρέμα τώρα δεν υπάρχει πια, το κλείσανε και έγινε δρόμος. Είχε και μια γέφυρα για να περνάς το λάκκο. Ξύλινη παλιά γέφυρα που τα σανίδια της ήτανε αρκετά αφαί και από κάτω φαινόταν το νερό που κυλούσε. Τώρα από τότε μου έχει μείνει η σγάπη μου για τα ποτάμια...

- Πήγανα λοιπόν που λέτε τα απογεύματα να διαβάσουμε με τη Ρήνα: εγώ ήμουνα λίγο καλύτερη στα μαθήματα και τη βιοθθούσα. Μια μέρα που τελεώσαμε και ήμουν έτοιμη να φύγω ήρθε η μαμά της και μας λέει - «Δεν πεινάστε παιδιά;». Εγώ ποτέ δεν πεινούσα, ήμουν πάντα ανόρεκτη, αλλά ντράπτηκα να πω όχι. Σε λίγο μας έφερε από ένα πιάτο και μέσα είχε δύο φετούλες φωμί με κάτι ασπρό πλειμένο επάνω.

Δεν ήτανε φρέσκο βούτυρο με μέλι που μας έδινε η μαμά μου το απόγευμα, το δοκίμασα όμως... Ήτανε πολύ ωραίο και ωρτήρια τι είναι. «Είναι μου λέει η Ρήνα η πέτσα από το γάλα: έχουμε έναν άνθρωπο δικό μας που μας το φέρνει κάθε πρωί, φάε να δεις τι ωραίο που είναι».

Πραγματικά ήτανε πολύ νόστιμο και η ανόρεκτη Ρούλα το άρεσε ακόμη και κείνη. - «Τι είναι αυτός ο διάκος σας άνθρωπος; Να πάρουμε και μεις». «Όχι μόνο στους Εβραιούς φέρνει». - «Γιατί εσύ Εβραία είσαι;». Εγώ παιδιά δεν ήξερα, ακόμη μικρό κοριτσάκι που ήμουνα, τι είναι να είσαι Εβραίος, το άκουγα όλλα δεν έβλεπα καμιά διαφορά από μένα στη Ρήνα... Παίζαμε μαζί, μαθαίναμε τα ίδια γράμματα μόνο η προφορά της πολλές φορές ήτανε αλλιώτικη. Αυτό όμως μου φαινότανε ότι ήτανε γιατί μιλούσε ωραία Γαλλικά, με βοηθούσε κιόλας, γιατί τα είχα αρχίσει μαζί με το σχολείο και γω τα Γαλλικά και νόμιζα ότι θα αποκτήσω και γω σιγά-σιγά αυτή την προφορά!...

Οταν πήγα στο σπίτι ωρτήρια στη μαμά μου αν είναι κακό που κάνω παρέα με μια Εβραία και η μαμά μου μου είπε ότι δεν είναι καθόλου κακό αφού είναι ένα τόσο καλό κοριτσάκι και ότι ο Χριστός ο ίδιος Εβραίος ήτανε. Ο Χριστός, μου είπε η μαμά, μάς δίδαξε να αγαπούμε όλους

Μια απλή ιστορία Κατοχής

τους ανθρώπους και να μην τους ξεχωρίζουμε...

... - Έλεγα την μικρή ιστορία της Κατοχής και σκεφτόμουν πως από τόσο μικρή ήλικια μάθαμε για την ανθρωπινή κακία που μπήκε τόσο ξαφνικά στη ζωή μας και την χάλασε. Την αιθωρότητα εκείνη που καταστράφηκε ανεπανόρθωτα και μας γέμισε τύφεις όλους, ενόχους και μη...

- «Λέγε νονά λέγε τι έγινε, πού είναι η Κατοχή;».

«Η Κατοχή παιδιά ήθελε ξαφνικά και ωήμαξε τα πάντα. Πρώτα ο πόλεμος, ο παππούς σας πήγε στον πόλεμο σαν έφεδρος αξιωματικός και μεις η μαμά με τα δύο κοριτσάκια της πήγαμε στην πατρίδα του μπαμπά μας, στην Παλιά Ελλάδα να γλιτώσουμε τους βομβαρδισμούς...».

«Μετά ήθελε η Κατοχή και σε λίγο ξαναρχίσαμε το σχολείο. Δεν είχαμε πια απογευματινό με φέτες βούτυρο φρέσκο με μέλι στο σπίτι μας, και φέτες με πέτσα από το γάλα και ζάχαρη όπως στης Ρήνας... Εξακολουθούσαμε όμως να πηγαίνουμε στο σχολείο μαζί, να περνάμε το λάκκο από τη γέφυρα... και να μην τρώμε τίποτα για απογευματινό. Εμένα δεν μ' ένοιαζε. Ήμουνα πάντα η ανόρεκτη Ρούλα. Καλύτερα, έτσι δεν κατάλαβα τι θα πει πείνα. Μόνο τις σοκολάτες ονειρευόμουνα...»

Έτσι που λέτε ήθελε η Ρήνα μια μέρα στο σχολείο μόνη της. Ήτανε χαρούμενη θα ίφευγε λέει ταξίδι. - «Πού θα πας Ρήνα;». Τη ρώτησα.

- «Η μαμά μου λέει ότι εμάς τους Εβραίους θα μας πάνε αλλού να ζήσουμε όλοι μαζί. Θα είμαστε έτσι καλύτερα είπε η Ρήνα...». - «Γιατί εδώ δεν είστε καλά; - Καλά είμαστε αλλά λένε οι Γερμανοί πως εκεί που θα πάμε θα είμαστε καλύτερα...».

- «Τι κρίμα Ρήνα θα χάσουμε την παρέα μας δεν θα πηγαίνουμε πια μαζί στο σχολείο». - «Εμείς που είμαστε Εβραίοι πρέπει να φύγουμε, είπε πάλι η Ρήνα, θα γνωρίσουμε όμως όταν τελειώσει ο πόλεμος και θα είμαστε πάλι φίλες. Ρούλα μην στεναχωρίσα... Θα σου φέω και ένα δώρο Ρούλα όταν θα θύθω και θα τρώμε πάλι πέτσα από γάλα με ζάχαρη στο φωμί».

- «Όχι Ρήνα έκλαιγε η Ρούλα εγώ δεν θέλω να φύγεις είσαι Ελληνίδα και φίλη μου γιατί να φύγεις; - «Δεν γίνεται, εκεί θα πάμε όλοι. Σήμερα ήθελα στο σχολείο να σας αποχαιρετήσω...».

Έκλαιγα εγώ παιδιά μαζί με τις συμμαθήτριές μας αλλά η Ρήνα ήρεμη, αισιόδοξη, όλο μας έλεγε: θα ξανάρθω μην στεναχωρίστε...».

Μόλις γύρισα στο σπίτι κλαμένη και τα έλεγα όλα στη μαμά μου που προσπαθούσε να με παραγγορήσει, ήθελε και ο μπαμπάς από τη δουλειά του.

- «Ασχημα τα πράγματα είπε - τους μαζεύουν τους Εβραίους...».

Εγώ άκουσα αυτή τη λέξη και άρχισα να ρωτώ να μου πουν τι είναι αυτό, και εγώ θα το ρωτούσα μυστικό

όπως είχαμε συμφωνήσει ότι δεν θα λέμε τίποτα έξω από το σπίτι μας.

- «Όχι Ρούλα είπε ο μπαμπάς δεν κάνει να τα μαθαίνεις όλα. Έφηγα προσβεβλημένη που δεν μου είχαν εμπιστοσύνη...».

Την άλλη μέρα δεν ήθελε η Ρήνα στο σχολείο. Άκουσα από τα πιο μεγάλα παιδιά ότι θα τους πήγαιναν όλους στη Γερμανία να δουλεύουν εκεί... Θα έχανα την καλύτερή μου φίλη και πότε θα την ξανάβλεπα; Κοιμήθηκα προκαλώντας το Θεό να αλλάξουν γνώμη οι Γερμανοί!!

Την άλλη μέρα το απόγευμα χτύπησε η πόρτα μας και ήθελε η Ρήνα. Ήτανε ντυμένη ωραία φορούσε και καινούρια παπούτσακια. «Μου τα πήρε η μαμά μου για το ταξίδι, θα δεις θα γνωρίσουμε όταν τελειώσει ο πόλεμος... Σου έφερα και ένα δώρο. Εκείνο το Γαλλικό βιβλίο με τις ζωγραφίες που σου αρέσει τόσο πολύ»...

Το πήρα και για της έδωσα ένα κέντημα που είχα κάνει μόνη μου... Έφηγε χωρίς να υποπτεύεται πού πήγαινε σύγουρη ότι θα γύριζε στην Ελλάδα, στη Θεσσαλονίκη που ήταν η πατρίδα της γιατί ήταν και αισθανόταν Ελληνίδα, μόνο που είχε άλλη θησκεία... - «Που τους πήγανε τους Εβραίους νονά;» - «Τους πήγανε στη Γερμανία και κει τους κλείσανε σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως όπου πέθαναν από την πείνα και τις κακουγίες».

- Δεν θέλησα να μιλήσω στα παιδιά για τις φρικαλεότητες που είχαν γίνει για να μην πληγωθεί η παιδική τους ψυχή. Είχα κακή πείρα από την πίκρα που είχα πάρει εγώ όταν μετά τον πόλεμο τα μάθαμε...

- Την Ρήνα τη φίλη των παιδικών μου χρόνων δεν την ξαναείδα ποτέ!!!

- «Κακό πράγμα η κατοχή νονά: τι έφταιγε η φίλη σου αυτή ήτανέ ένα μικρό κοριτσάκι που δεν περιάζει κανέναν». - «Ναι αγόρι μου γίνανε φοβερά πράγματα στον πόλεμο και στην Κατοχή».

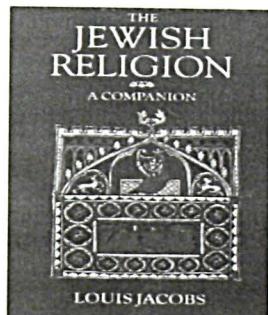
- «Ποτέ να μην ξαναγίνει αυτό ποτέ, είπε ο Βαγγέλης και τα μάτια του γέμισαν δάκρυα. Πάμε τώρα μας φωνάζει η μαμά!..». Δεν ήθελε να τον δω που δάκρυσε...

... Η μικρή ιστορία της Κατοχής έφερε δάκρυα στα μάτια, έφερε την Ρήνα την ξεχασμένη φίλη των παιδικών χρόνων, κοντά σ' όλους μας.

Μια μικρή πικροδύλυνη ανάμνηση, κάτι ίσως ασήμαντο για τους άλλους αλλά κάτι που σημάδεψε την παιδική μου ψυχή και με συνοδεύει μέχρι σήμερα. Ενιωσα όμως καλύτερα που για πρώτη φορά μίλησα γι' αυτό...

Βγήκα στη βεράντα... Η υγρασία που έπεφτε στον κήπο έκανε να μοσχοβολάει το χώμα και να φέρνει μια αλησμόνηση οσφραντική ανάμνηση του καταπράσινου ρέματος της γειτονιάς μας που το λέγαμε λάκκο, πλάι στο σπίτι της μικρής φίλης μου της Ρήνας, της αδικοχαμένης από την μισαλλοδοξία και τον φασισμό Ρήνας, με τα κόκκινα σγουρά φουντωτά μαλλιά και τις φακίδες...

Εκδόσεις

* Louis Jacobs:
«The Jewish Religion: a Companion»
(Εκδόσεις: Oxford University Press, Σεπτέμβριος 1995, γλώσσα αγγλική)

Σε ποιο σημείο της Βίβλου μπορεί κανείς να βρει το πρώτο αστείο; Τι έχουν να πουν οι σοφοί Ραβίνοι για θέματα όπως η ευθανασία, η έκτωση, η χρονοφαγία; Το βιβλίο «The Jewish Religion: a Companion» (Η Εβραϊκή Θρησκεία: Ένας Σύντροφος) αποτελεί μια πολύτιμη μελέτη του ραβίνου Louis Jacobs, ενός παρκοσμίως γνωστού και διακεχριμένου συγγραφέα με μεγάλο έργο γύρω από τον πλούτο και την ευρύτατη θεματολογία του Ιουδαϊσμού. Πρόκειται για μια σημαντική πηγή μελέτης για όσους ασχολούνται με τη θεολογία και ειδικότερα τις εβραϊκές σπουδές.

* Στέλιος Ι. Κοφαζέλης: «Η μουσική της Ευρώπης μέσα από ένα Ελληνικό Μουσείο» (Θεσσαλονίκη 1994)

είδη που αναπτύχθησαν και οι συνθέτες, φθάνοντας έτσι μέχρι και τον αιώνα μας.

ÊTRE JUIF au MACHREB à la veille de la colonisation

* Jacques Taieb:
«Το να είσαι Εβραίος στο Μαγχρέμπ τις παραμονές του Αποικισμού»
(Εκδόσεις Albin Michel, σελίδες 144, γλώσσα γαλλική)

Χρονικό μιας χιλιετίας υπό την κυριαρχία του Ισλάμ στη Βόρειο Αφρική, μια ιστορία μέσα «στους ρυθμούς της και τους παλμούς της» πριν τον αποικισμό, αυτό μας αφηγείται στη μικρή σε έκταση εργασία του ο Jacques Taieb, ιστορικός και οικονομολόγος.

Ο συγγραφέας διαχρίνει τρεις μεγάλες περιόδους: «Έναρξη, λαμπρότητα και ευημερία» στο κλασικό Ισλάμ, «Καταπίεση κατά τους μακρούς αιώνες της Βερβεροαραβικής κυριαρχίας, τονοκήρος μοντερνισμός γεμάτος αντιθέσεις» και «μοντερνισμός προαποκιακός, συγχρονισμένος, δραματικός».

Πέραν των ιδιαίτεροτήτων κουλτούρας και των διαφόρων εθνικών αποχρώσεων, «μια βαθιά ενότητα» χαρακτηρίζει αυτόν τον παραδοσιακό πληθυσμό από πολλές απόψεις χωρίς αυτό να σημαίνει εναντιότητα προς την πρόοδο.

Αποκορύφωμα το Διάταγμα Cremieux του 1870 που καθιστά τους Εβραίους της Αλγερίας, στο σύνολό τους, Γάλλους πολίτες. Ο συγγραφέας ξεκινά από την αραβική κατάκτηση, θυμάται τις διάφορες μορφές εξουσίας που διαδέχθηκαν η μια την άλλη, εξετάζει τις κοινωνικές ιεραρχίες (άνθρωποι, δραστηριότητες, εξουσία, παραδοσιακές élites, νέες élites), τις διάφορες μορφές έκφρασης της παραδοσιακής κουλτούρας, την καθημερινή ζωή (την οικογενειακή ζωή, τα επαγγέλματα, την κοινία, την ενδυμασία, την κατοικία) και την απότομη εισβολή του νεότερου που μέλλει να αθηθεί μέχρι τη λειτουργία της Συναγωγής. Κάθε κίνηση «είχε τη σημασία του καθαγιασμένου» το οποίο από το τέλος του 19ου αιώνα έμελλε να καταλυθεί από τις αξίες «της Ευρώπης της αγοράς, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της πυρετώδους καθημερινότητας».

Μια χιλιετία από την ιστορία μιας κοινωνίας αντιμέτωπης με την παταγώδη εισβολή του δυτικού νεωτερισμού. Ένα μικρό βιβλίο λιτό, που πάνω απ' όλα έχει την πρόθεση να εισπηγκεί το σκοτό του.

Ο Γιώργος Μητσάκης

για τους Εβραίους

Στην Ελληνοευρωπαϊκή πολιτιστική και μορφωτική επιθεώρηση Euarcse Information (τεύχος Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 1993) δημοσιεύτηκε συζήτηση αντί νικού τραγουδιού Γιώργο Μητσάκη. Ο Γ. Μητσάκης στη συζήτηση αυτή έδωσε να δημοσιευθεί για πρώτη φορά το παρακάτω ποίημά του για τους Εβραίους.

Αυτό είναι για τους Εβραίους. Δεν
τους κατηγορώ τους ανθρώπους.
Τους συμπαθώ. Λένε πως οι Εβραίοι
ετούτα κι εκείνα... Πήρα την
ουσία εγώ. Πήρα το πνεύμα τους κι
έγραψα...

Εβραίοι

Πρώτη δημοσίευση

Τον Μεσσία προσμέναμε
σταν αιώνων το διάβα
πριν ωμάξει τη ράτσα μας
η φωτιά και η λάβα.

Μα η μοίρα μας ίσως
μας κοιτούσε με μίσος
κι είχε γίνει εχθρός μας
κι ο φτωχός και ο Κροίσος.

Ο Χριστό κι αν σταυρώσαμε
τον Δανιδ δεν προδώσαμε.
Ζωντανούς μας αρπάξαν
και σε φούρνους μας κάψαν.

Κι ακουστήκανε θρήνοι
στου απείρου τα μάκρη
κι αν μας κλάψανε μάτια
ήταν στείρο το δάκρυ.

Κι ο Μεσσίας δεν ήρθε
και το αίμα μας ρέει.
Οι αιώνες διαβαίνουν
κι είμαστε όλοι Εβραίοι.

ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ

Του κ. ΜΑΡΙΟΥ ΠΛΩΡΙΤΗ

Συνέχεια από την σελ. 2

έχουν το δικαίωμα να την ασκούν απεριόριστα, σε σημείο που ν' αγνοούν ολότελα την πιο στοιχειώδη «ανθρώπινη σοφία» και την τεράτητα της ανθρώπινης υπόστασης.

ΚΑΙ ΤΟ ΙΔΙΟ - είπαμε - γίνεται με όσους πιστεύουν (ή ισχυρίζονται) πως κατέχουν την αποκλειστική αλήθεια σε όποιον τομέα, και πως μια ιδεολογία, ένα έθνος, ένα κόμμα, ένα πρόσωπο είναι τα άριστα και μοναδικά και, άρα, δια τα άλλα όχι μόνο λαθεύουν, αλλά και περιττεύουν.

Β. ΈΝΑ ΕΙΔΩΛΟ, ένας θεός ή ένας θεοποιημένος άνθρωπος, ένας Μεσσίας, ένας πρέτης χαρισματικός, ένας ήρωας, που αυτοπροβάλλεται σαν τέλειος, απαραίτητος, απαρομοίαστος, αναντικατάστατος, ιερός και απαραβίαστος. Ένα είδωλο, που αποτελεί την πεμπτουσία όλων των αρετών και ικανοτήτων, φωτισμένος και φωτοδότης οδηγός στον δρόμο προς τη νίκη και την Γη Χαναάν. Στον διαβόλο «Αγώνα» του, ο Χίτλερ έγραψε: «Το έργον (του αρχηγού) εγγίζει τα όρια της τέχνης... Είναι ένα φυσικό δώρο της θείας χάριτος... Αληθινή κυριαρχία του Αρχηγού ημπορεί να υπάρξει μόνον εκεί όπου υπάρχει απόλυτη υποταγή σ' αυτόν»².

Γ. ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ, μικρή ή μεγάλη, που συμμερίζεται αυτές τις «ιδέες» και πίστεις. Ο φανατισμός αποτελεί πάθος κατ' εξοχήν συλλογικό. Η αγάπη, ο έρωτας, η φιλία είναι συναισθήματα ατομικά, διαποσωπικά, συντηρούμενα απ' το μοναχικό «αντικείμενό» τους. Αντίθετα, ο φανατισμός ανθεί όταν κυριεύει ένα σύνολο ανθρώπων, συντρέεται από τη μέθεξη πολλών «υποκειμένων», φουντώνει όπως η φωτιά σ' ένα ανεμοδαμένο δάσος - το ένα δέντρο λαμπαδιάζει το άλλο, ώσπου όλο το δάσος γίνει παρανάλωμα και στάχτη. Μονάχος του, ο φανατικός μπορεί να φαίνεται στους άλλους γραφικός, γελοίος, «σαλεμένος». Ενωμένος με πολλούς όμοιούς του, γίνεται «επιβλητικός», επίφοβος, επικινδυνός. Και έχει απόλυτη ανάγκη απ' την ομαδική συμμετοχή ο φανατισμός, επειδή η ομάδα, η μάζα, οιστρηλατημένη απ' το πάθος, τυφλωμένη απ' τη μανία, αποτελεί δύναμη τρομακτική, αδιστακτη, ακατάσχετη, καταστροφική, σαν ένα κοπάδι αγριεμένα ζώα.

Δ. ΈΝΑΣ ή πολλοί εχθροί, που - τάχα - απειλούν την πίστη, τον πρέτη, τους πιστούς, αμφισβητώντας τους και πολεμώντας τους. Ο εχθρός αποτελεί την αρνητική εικόνα της λατρείας και του αρχη-

γού και, γι' αυτό, πρέπει να συντριψεί. Είναι ο αντίθεος, ο αντίγρυπος, ο αντεθνικός, ο αντικοινωνικός, ο αντίμαχος, που «φέρει» όλα τα ελαττώματα και αμαρτήματα, όλες τις πλάνες, ατιμίες, εγκλήματα - κίνδυνος θανάσιμος για την ίδια την υπόσταση της πίστης, του πρέτη, των οπαδών, που δεν μπορούν να θριαμβεύσουν παρά μόνο με την κατάλυση της υπόστασης του «πολέμου».

Ο ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ υπαγόρευε διχ μόνο την περιπτώθη λατρεία των πιστών στο «πιστεύω» τους, αλλά και την εμπαθέστερη αποστροφή για τους «άτιστους». Ο φόρβος του εχθρού, το μίσος για τον εχθρό είναι τόσο απαραίτητα στον φανατισμό όσο και η ίδια η πίστη και ο αρχηγός: επειδή ο φόρβος και το μίσος στομώνουν το λογικό - και μόνο ο παραλογισμός μπορεί να εξάψει τον άγριο ξήλο και τη μανία των πιστών, που θεωρούν όποια πράξη τους ιερή άμυνα για την επιβίωση της πίστης τους και των ίδιων. Γι' αυτό και, αν δεν υπάρχει «εχθρός», πρέπει να επινοηθεί, να κατασκευασθεί, για να συδανύται αδιάχοπτα τη φλόγα της πίστης και ν' ακονίζει τη φομφαία της νέμεσης. Έτοι, η παραμικρή αντίρρηση, αντιγρωμά, διαφωνία χαρακτηρίζεται «έγκλημα καθοδίωσης και εσχάτης προδοσίας» των ιδανικών και των πρετών. Τίμημα: θάνατος.

ΤΟ ΜΙΣΟΣ αποτελεί, και αυτό δύναμη τρομερή, γι' αυτό και το υποβάλπουν οι πανούργοι και το εκμεταλλεύονται απεριόριστα. Στο προφητικό του «1984», ο Όργονελ ιστορεί πως ο «Μεγάλος Αδελφός», ο αρχιτύραννος, και τα τουράκια του τροφοδοτούν τον φανατισμό, επιβάλλοντας την τελετουργία που ονομάζεται «Διλεπτό του μίσους»: στους χώρους δουλειάς, στους δρόμους, παντού, όταν δοθεί το σύνθημα οι υπέροχοι αφήνουν κάθε απασχόλησή τους, συγκεντρώνονται σε μικρές ομάδες και φωνάζουν συνθήματα κατά των «εχθρών του λαού», οιγλιάζουν υστερικά, χτυπούν τον αέρα, ξεσκίζουν τα ρουχά τους - άξιοι απόγονοι των ρωμαίων επιληπτικών της Bellona. Κι αυτή τη μεθοδολογία έχουν υιοθετήσει λίγο - πολύ όλα τα αυταρχικά καθεστώτα - φασισμός, ναζισμός, σταλινισμός, μαούσιμός κ.λπ. - για να κρατιέται ακούμητος ο φόρβος και το μίσος κατά των «εχθρών» και η αφοσίωση στον πρέτη που, μόνος αυτός, μπορεί να τους προστατεύσει απ' τους προκατασκευασμένους «κινδύνους»...

E. ΟΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ συνθήκες. Οι φανατισμοί αναφένονται και φουντώνουν προπάντων σ' εποχές κρίσεων - εθνικών, πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, θρησκευτικών, ψυχολογικών. Χαμένοι πόλεμοι, γκρεμισμένες ιδεολογίες, οικονομικές δυσπραγίες, κοινωνικά προβλήματα και συγκρούσεις, πολιτικές χρεοκοπίες και σκάνδαλα, έκπτωση θεσμών (καλή ώρα!), είναι το πιο γόνιμο έδαφος για την ανθροφορία των φανατισμού. Οι νικημένοι, οι απογοητευμένοι, οι απόκληδοι, οι άνεργοι αποτελούν τα εύκολα θηράματα για τους παραγωγούς και προαγωγούς του φανατισμού, που ανεμίζουν στη λεία τους τα λάβαρα της Μεγάλης Σωτήριας Αλλαγής σε όλα τα πατώματα...

ΑΥΤΑ όλα τα στοιχεία τα βάζουν σε κίνηση οι «προφήτες» του φανατισμού - οι μόνοι «νηφάλιοι» απ' τις οφές της φανατικής στρατιάς. Κεντρισμένοι από ασύγαστο «πόθο κυριαρχίας» αλλά και από άσβεστη δίψα για μιλικά αγαθά, χρησιμοποιούν τα πλήθη σαν «δύναμη κρούσης», και τον φανατισμό σαν παρασημητικό. Εξιεταλλευμένοι την κάθε είδους απόγνωση απλών ή / και απλοϊκών ανθρώπων, τους τάζουν πολύχρονα Ελντοράντο, τηρώνονταν ιδεαλιστικές σημαίες, δίνουν πελώριες διαστάσεις σε φανταστικούς κινδύνους που τους απειλούν, εξάπτουν τον φόβο, τον φθόνο και το μίσος τους ως τον παροξυνισμό και την παράνοια. Ένας θρίαμβος της ομαδικής φαντασίας: οι χειμαζόμενοι πείθονται πως θα ευημερήσουν, οι νικημένοι πως θα τιμωρήσουν τους ληστές τους, οι ορεγόμενοι «εθνικών μεγαλουργημάτων» πως θα κυριαρχήσουν στα «Άυριο που τραγουδούμε» - ένα τραγούνδι, που γρήγορα μεταλλάζει σε θρήνο και οιμωγή.

«ΠΑΝΤΑ ΣΧΕΔΟΝ - έγραφε ο Βολταίρος - οι κατεργαλέοι οδηγούν τους φανατικούς και τους βάζουν το μαχαίρι στο χέρι... τους μεταχειρίζονται σαν κοπάδι και πουλάνε το μαλλί και το κρέας του»³. Και το μυαλό και τα πάθη του, βέβαια...

ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ - «προφήτες» έχουν βαθύτατη περιφρόνηση για τα πλήθη που αφιονίζουν. Ο Χίτλερ έγραφε ωμότατα: «Αν θέλεις να κερδίσεις τη συμπάθεια της μάζας, πρέπει να της λες τα πιο ηλίθια και ωμά πράγματα... Τα πλήθη παρασύρονται από τον ζωντανό φανατισμό και την αληθινή υστερία, που τα γεμίζουν τρελό ενθουσιασμό».

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ της «εθνικής σωτηρίας», το λυσιτελέστερο μέσον είναι, φυσικά, η απόλυτη βία. «Είμαι απόστολος της βίας», κοκορευόταν

ο Μουσσολίνι. Και πρόσθετε: «Για μένα, η βία είναι ηθική, πιο ηθική από το συμβιβασμό και τα παζαρέματα». Και ο Χίτλερ έγραφε: «Πρέπει να χρησιμοποιούμε τις γροθιές των νέων, όχι τα μυαλά τους»... ούρλιαζε στα ανδρείκελά του, «Τρομοκράτες, τρομοκρατείτε!»... και εξηγούσε: «Στην πολιτική, η επιτυχία ανήκει σ' εκείνον που είναι βίαιος και ανελέητος»... «η νίκη θα ευλογήσει εκείνον που θα χρησιμοποιήσει χωρίς οίκτο και δισταγμό την πιο σκληρή βία»... Τον ίδιο καιρό, ο Στάλιν εξαπέλυνε τη δική του ανατριχιαστική τρομοκρατία: «Τέσσερα ολόκληρα χρόνια, συνεχή κύματα διώξεων ξεσπούσαν πάνω σε ανθρώπους που δεν είχαν κάνει τίποτα το αιτιωτικό», θα ομολογήσει ο Σπυριντόνωφ (μέλος της ΚΕ και γραμματέας του κόμματος στο Λένινγκραντ). Και ο Μπουντάριν (ο - κατά τον Λένιν - «μεγαλύτερος θεωρητικός μας και το αγαπημένο παιδί του κόμματος») έγραφε στη γυναίκα του, λίγο πριν εκτελεσθεί απ' τον Στάλιν: «Μια καταχόνια μηχανή, που χρησιμοποιεί μεσαιωνικές μεθόδους... ένα τερατώδες σύννεφο εγκλημάτων εξαπλώνεται σ' αυτή την τρομακτική εποχή και φουντώνει σαν φλόγα, για να πνίξει το κόμμα»...

ΑΥΤΟΙ οι εθνο - λαοσωτήρες έχουν συνήθως έναν παντοδύναμο εντολέα και σύμμαχο: τον Θεό αυτοπροσώπως. Ο Χίτλερ διατεινόταν πως, εξοντώνοντας τους Εβραίους, «υπερασπίζεται το έργον του Θεού» και πως «Πρέπει να φέρουμε προς εμάς το διακριτικό σήμα των πράξεων που ο Θεός περιμένει να πραγματοποιήσουμε».

ΑΛΛΟΙ «οιμόλογοί» του είναι πιο πεζοί και ειλικρινείς: μετά τη δολοφονία του σοσιαλιστή Βουλευτή Τζιάκομο Ματτεότι (Ιούνιος 1924) και τα άλλα εγκλήματα των φασιστών αλητών, ο Μουσσολίνι δήλωνε ιταμότατα στη Βουλή (3.1.1925): «Αν ο φασισμός είναι ένας εγκληματικός συνεταιρισμός, εγώ είμαι ο αρχηγός αυτού του εγκληματικού συνεταιρισμού».

ΤΙ ΧΡΕΙΑΝ έχομεν άλλων μαρτύρων για το «ποιόν» τέτοιων «ηγετών» - αλλά και του φανατισμού, γενικότερα;

[Βήμα, 3.9.1995]

1. Α' προς Κορινθίους, B.5.
2. Αυτό, και τα άλλα χιτλερικά αποστάσματα, από τον τομ. Α', κεφ. 5, 8, 12 και τομ. Β', κεφ. 4, 14.
3. Φιλοσοφικό λεξικό, άρθρο «Φανατισμός». Βλ. επιλογή από το Φιλοσοφικό λεξικό και τις φιλοσοφικές επιστολές, μετάφρ. Αντ. Δημητρίου, Πόλις 1994.

English Summary of the contents of Issue No 140

November - December 1995

✓ In his article entitled «**Fanaticism: a time-old human evil**», Mr. Marios Ploritis examines the roots, the development and the negative results of the hatred inspired by fanaticism.

✓ **A bronze bust of the Jewish Colonel Mardocheos Frizis** will be erected on December 4th, 1995 at the War Museum of Athens. Frizis was the first Greek high ranking officer to fall during the Greco-italian War of 1940, on December 5th, 1940.

Condolences for his heroic death had been sent by King George B' himself, as well as Prime Minister Ioannis Metaxas.

✓ In a study done by Mr. Sam Hassid, professor at the Technion - Israel Institute of Technology, concerning the **presence of Greek Jews in the Greek Parliament** during the period 1915-1936, the writer refers to the political situation in Greece at that time, and the participation of the Greek Jews.

✓ Mr Th. Tsikrikas, professor of Medicine at the University of Thessaly, writes about the **experiments done by German doctors forgetful of their calling**, on the Jewish prisoners of the concentration camps during World War II.

✓ Mr. D. Korakis describes the extermination of the **Jews of Ioannina during the Holocaust**.

as seen through the eyes of the Christian child that he was then. His article is accompanied by an official document dispatched by the Central Jewish Board to the Jewish Community of Ioannina on June 3rd, 1946, concerning its depleted human resources and the grave shortage of financial means for the restoration of architectural monuments.

✓ During the civil war in Yugoslavia, the old **Jewish Community of Serajevo** struggles to maintain its heritage. Mr. Tanner shares his memories of those difficult times.

✓ Seventy works of art by the Greek painter **Julio Kaimi** (1897-1982) will be exhibited at the Jewish Museum of New York. The artist was born in Corfu and died in Athens.

✓ Mr St. Kopsahilis, director of the Music Museum of Thessaloniki, publishes a study on composers who were inspired to compose **operas from the Holy Books of the Old Testament**.

✓ A short story by Mrs. P. Speliopoulou about the **years of the German Occupation** and the deportation of her Jewish childhood friends.

✓ A **poem** written by the popular singer Georgios Mitsakis several years ago about the Jews, is being published for the first time.

✓ This issue closes with **book reviews** on subjects of Jewish interest. ■

